II
364 080

СТАНИМИР ЗВЕЗДОВ

БЪЛГАРО-ВИЗАНТИЙСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ ПРИ ЦАР ПЕТЪР I

Станимир Звездов

БЪЛГАРО-ВИЗАНТИЙСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ ПРИ ЦАР ПЕТЪР I

За първа страница на корицата е използван фрагмент от миниатюра от Манасиевата летопис (XIV в.), илюстрираща обсадата на Доростол от Йоан I Цимиски

© Станимир Звездов, автор, 2016
© ИК *Огледало*
ISBN 978-619-7261-14-1

Станимир Звездов

БЪЛГАРО-ВИЗАНТИЙСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ ПРИ ЦАР ПЕТЪР I

ИК *Огледало*
София 2016

П 36 У 089

ДАРЕНИЕ

18 15

1-0000298166

ВЪВЕДЕНИЕ

Управлението на цар Петър I заема важно място в историята на българската държава през Средните векове. Бляскавата епоха по времето на неговия предшественик Симеон Велики може да се каже, че е продължена при цар Петър, както показват съвременните изследвания върху неговото управление, макар по-старата историография по въпроса да приема личността на Петър за слаба и безхарактерна. Продължителният мир при неговото управление допринася за развитието на културата и облагородяването на Българското царство. Нещо повече, при неговото управление са постигнати и множество други успехи, и то по чисто дипломатически път – даването на царско достойнство на българския владетел и признаването на автокефалността на българската църква начело с патриарх. Въпреки тези безспорни успехи Петровото царуване има и някои недостатъци. Развитието на богомилството подкопавало устоите на държавата. Но ако бъдем до край честни, трябва да признаем, че това развитие на нещата не е било характерно единствено за България в този период. Византийската империя страдала също от разпространението на тази ерес. Затова и цар Петър се обръща за съвет към константинополския патриарх Теофилакт.

Управлението на цар Петър може да се приеме за многоаспектно, тоест то не може да се оценява еднозначно. Без съмнение най-важната характеристика на това управление са българо-византийските отношения, които в частност са взаимнообвързани и с другите събития от Петровото царуване – отцепването на сръбския княз Чеслав и нахлуванията на маджарите.

Изворите за управлението на цар Петър I са твърде малко на брой и обхващат твърде малко събития през продължителното му царуване. Основните извори са от византийски характер. Те включват – Продължителят на Теофан, Лъв Граматик, Псевдо-Симеон, Скилица-Кедрин, Продължителят на Георги Монах, Константин Багренородни и Йоан Зонара. Важни сведения се съдържат и в изворите от латински произход. Единственият латински извор е от епископ Лиутпранд. Минимални сведения се съдържат и в руският летописен свод „Повесть временных лет". Сведения за Петровото царуване дава и еврейският автор, чието съчинение оцелява в арабска среда, Ибрахим Ибн-Якуба.

Историографията, свързана с българо-византийските отношения при управлението на цар Петър, е твърде разнопосочна. Тя варира от пълно отрицание до пълно приемане на цар Петър. Поради характера на изворовите известия, отнасящи се само до определени събития, случили се при цар Петър, то оценките на различните изследвачи ще бъдат представени в настоящата работа по отделните глави, засягащи различните периоди на българо-византийските отношения.

ГЛАВА ПЪРВА

ПЪРВОНАЧАЛНИТЕ ДЕЙСТВИЯ НА ЦАР ПЕТЪР I И ДОГОВОРЪТ ОТ 927 ГОДИНА

Царуването на Симеон изправя България на границите на възможностите ѝ. Всичките ресурси на държавата са впрегнати в епичния сблъсък с Византия. След управлението на Ираклий и обсадата на Константинопол от авари и перси, както и двете обсади на византийската столица от арабите, при управлението на българския владетел Симеон Византия отново е изправена на прага на оцеляването си.

Ненавременната смърт на Симеон на 27 май 927 година оставя грандиозните му проекти недовършени. Успешните му военни кампании срещу Византия увеличават значително територията на българската държава, която вече се простира върху по-голямата част от Балканския полуостров, но тези територии при смъртта му остават все още не достатъчно усвоени. Има само една военновременна граница, която била твърде крехка. А византийците никога не биха се отказали от почти всичките си балкански владения. В същото време вследствие политиката на Византия и опитите ѝ, чрез коалиция с други държави да спре агресията на Симеон, България при смъртта му остава заобиколена от врагове. Освен Византия, която е основният прицел на Симеоновата експанзия, като противници на България в този период се очертават и маджарите, и хърватите.

Освен това опитите му да му бъде призната титлата „василевс на българи и ромеи“ остават в сферата на добрите пожелания, защото тя не била призната нито от Византия, нито от Папството. Предстояло да се уточни и статутът на българския първосвещеник. Подчиненият му статут към Константинополската патриаршия застрашавало независимостта на българската държава и било проводник на византийски политически влияния.

В тази сложна ситуация на престола се възкачва по-малкият син на Симеон, Петър, пред когото стояла не леката задача да реши всички тези сложни проблеми, стоящи пред българската държава. И той се справя блестящо. Чрез дипломатически преговори и взаимни отстъпки от страна на България и Византия се стига до един мир, който бил еднакво важен и за двете държави, изтощени след продължителните войни по времето на Симеон.

В началото на управлението на Петър, синът на Симеон от втория му брак със сестрата на Георги Сурсувул, заедно със своя пръв помощник вуйчо му Георги Сурсувул продължили военните действия срещу Византия, запазвайки твърдия курс на българската външна политика. Според изворовите данни Петър имал известни успехи в тези си начинания. В „Житие на Мария Нова“ се споменава следното:

„Малко по-късно казаният Симеон напуснал жалката си душа и Петър, неговият син, наследил властта. Той, като се възползвал твърде варварски от обстоятелствата, разрушил до основи завзетите от неговия баща градове в Тракия, повикал при себе си намиращите се в тях българи и с тях по същия начин разрушил Виза.“[1]

[1] ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 80.

В тази връзка в Продължителя на Теофан се споменава и за поход на българите в Македония, „за да внушат страх, както е естествено на ромеите"[2]. Същото известие се преповтаря и от Лъв Граматик[3], Псевдо-Симеон[4], Скилица-Кедрин[5] и Продължителя на Георги Монах[6].

Тези действия според някои историци имали за цел да покажат, че и новият владетел на България ще продължи войнствената политика на баща си и ще оказва непрекъснат натиск върху ромеите, целящ по-добри условия при едни дипломатически преговори евентуално[7], както и че се целяло да се създаде една пустееща зона в южните гранични простори на българската държава, която като буфер да предпазва основните ѝ територии[8].

В тези първи месеци от управлението на Петър византийските извори споменават, че околните народи на българите, тоест хървати и маджари подготвяли нападения над България. В същото време територията на държавата била нападната от скакалци и настъпил голям глад. В допълнение на това, българите очаквали нападения и от страна на византийците[9]. Може би тези

---

[2] ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 136.

[3] ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 167.

[4] ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 182.

[5] ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 255–256.

[6] ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 150.

[7] **Златарски, В**. История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2, стр. 520–521; **Коледаров, П**. Цар Петър I – В: Военно-исторически сборник, 4, 1982, стр. 193–194.

[8] **Коледаров, П.** Политическа география на Средновековната българска държава, ч.1, С., 1979, стр. 21–22.

[9] **Продължителят на Теофан** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 135–136; **Лъв Граматик** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 167; **Псевдо-Симеон** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 182; **Скилица-Кедрин** – ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 255, в списъка с противници на българската държава споменава и

нападения в Тракия и Македония, за които говорихме, са били превантивен удар срещу една бъдеща византийска агресия.

След споменатите нападения над Македония[10] византийските автори отбелязват, че ромеите изпратили войска или подготвяли такава, от различните извори не става съвсем ясно. Но когато българите дочули за това, Петър и неговият опекун Георги Сурсувул отправили скришом един монах от арменски произход на име Калокир, който носел със себе си хрисовул до византийския император[11]. Най-подробен относно начеващите преговори между византийци и българи е Продължителят на Теофан. Според него хрисовулът съдържал предложение за мир, както и предложение за брачен договор, който да подсили мирния договор. Император Роман I Лакапин приел с огромна радост този жест на добра воля от страна на Петър и Георги Сурсувул и изпратил веднага с дромон монаха Теодосий Авука и царския свещеник Константин Родий, за да преговарят в Месемврия с българите. След като пристигнали и уговорили това, което било необходимо, те се върнали по суша заедно с Българина Стефан. Според Пламен Павлов този Стефан бил близък роднина на Петър, но

сърбите, но те още при Симеон са завладени. Интересно дали е нямало раздвижване сред тях след смъртта на Симеон?; **Продължителят на Георги Монах** – ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 150.

[10] Нападенията над Македония са може би същите походи, които са споменати в „Житие на Мария Нова". Македония най-вероятно е тема Македония, която е била в Одринска Тракия.

[11] Според Пламен Павлов инициативата за сключването на мира била от византийска страна. Монахът Калокир бил византийски дипломат, който бил пратен по-рано, след Симеоновата смърт, а споменатото известие на Продължителя на Теофан за изпращането му от Петър с хрисовул при византийския император всъщност било завръщането му след успешно завършената мисия. – **Павлов, П.** Векът на цар Самуил, С., 2014, стр. 17.

за това няма конкретни исторически сведения[12]. Въпреки че важността на мисията, както и нейната тайнственост в началото позволява да се предположи, че той е бил, ако не роднина, то твърде приближена до българския владетел личност. Според Тодор Тодоров споменатият Стефан всъщност заемал длъжността кавхан[13]. След пристигането на византийските пратеници и споменатия Стефан в Константинопол, пристигнали и Георги Сурсувул, Симеон калутаркан и усампсис, Симеон, шурей на българския владетел, някакъв сродник на Петър, по име Стефан и Маготин, Крон и Миник. Те се срещнали с император Роман Лакапин. Когато видели дъщерята на Христофор, син и съимператор на Роман Лакапин, те сключили първо споразумението за мир и чак след това писали на Петър да дойде лично в Константинопол. Магистър Никита, сват на император Роман Лакапин, бил изпратен да посрещне и доведе в столицата българския владетел. Когато Петър пристигнал, императорът се качил на триера и отишъл във Влахерните. Там посрещнал пристигналия Петър и го приветствал. След като водили преговори, те подписали мирния договор и споразумението за брака, между българският владетел и Мария, дъщерята на съимператора Христофор. Изворите споменават, че преговорите били извършени с посредничеството на протовестиария Теофан. На 8 октомври 927 година било извършено бракосъчетанието на българския владетел Петър с Мария, внучката на император Роман Лакапин, наречена по случай мира Ирина. Церемонията била водена от константинополския патриарх Стефан II (925–928), а

[12] История на българите, т. 1. С., 2003, стр. 271 (Издателство „Труд").

[13] **Тодоров, Т.** За мотивацията на българската делегация в Константинопол през есента на 927 година. – В: Пътуванията в средновековна България. С., 2009, стр. 390.

кумове на младата двойка били Георги Сурсувул и протовестиарият Теофан. След дълги празненства владетелската двойка заминала за България[14].

Във връзка с този договор е интересен и въпросът колко голяма е била властта на Георги Сурсувул. Според някои автори основните механизми на властта били в ръцете точно на този съветник на твърде младия владетел на България[15]. Според други значението му не било определящо[16]. Изглежда, че Георги Сурсувул е имал огромно влияние над Петър, който в този момент е бил около 20-годишен. Може да се предположи, че основният идеолог за мира с Византия е Георги Сурсувул. Но, разбира се, без повече извори е твърде трудно да се каже със сигурност до къде се е простирала властта на този виден български държавник.

За съжаление текстът на договора от октомври 927 година не е запазен, но по сведенията на византийските и някои латински автори за управлението на цар Петър могат да бъдат възстановени някои от основните клаузи, залегнали в него:

1) На челно място бил поставен въпросът за уреждане на границата между Византия и България.

---

[14] **Продължителят на Теофан** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 136–137; **Лъв Граматик** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 167–168; **Псевдо-Симеон** – т. 5, 1964, стр. 182; **Скилица-Кедрин** – ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 256; **Продължителят на Георги Монах** – ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 150–152; **Йоан Зонара** – ГИБИ, т. 7, 1968, стр. 178.

[15] **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 537; **Songeon, R. P. Geerin.** Histoire de la Bulgarie. Paris, 1913, pp. 164–165; **Мутафчиев, П.** История на българския народ 681–1323. С., 1986, стр. 200, приема, че Георги Сурсувул е бил фактически глава на царството в началото на управлението на Петър.

[16] **Снегаров, Ив.** Първата българска патриаршия – В: Годишник на Софийския университет. Богословски факултет, т. 26, 1948–1949, стр. 22.

Няма преки данни в изворите, които да говорят за такава клауза, но е напълно вероятно да е съществувала такава, като имаме предвид главоломното териториално развитие на България при цар Симеон и отрицателната позиция на Византия към тези завоевания. Според повечето мнения по въпроса всички военновременни земи, завоювани от Симеон, се връщали на Византия, като границата се определяла от по-старите договори от 896 и 904 година. Въпросът за точната граница на България и Византия след договора от 927 година все още е спорен и търпи корекции[17].

2) На второ място оставала клаузата от договора от 896 година, Византия да изплаща годишен данък на България, като доказателство за това е пратеничеството при император Никифор II Фока, което да изисква дължимия годишен данък[18].
3) На трето място било уговорено да бъде извършена размяна на пленниците и от двете страни. За размяната на пленниците споменава Кон-

---

[17] **Коледаров, П.** Политическа география на Средновековната българска държава, ч. 1. С., 1979, стр. 50–51. Васил Златарски приема, че единствената реална придобивка на Петър от завоеванията на Симеон била територията на приморските градове Девелт, Созопол и Агатопол. – **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 525. В противовес на това мнение, което се възприема и от други учени, Пламен Павлов приема, че земите от Странджа през Веломорието до днешно Косово и Албания остават български, включително и районът около големия византийски град Солун. – **Павлов, Пл.** Векът на цар Самуил. С., 2014, стр. 20.

[18] **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 525; **Лъв Дякон** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 246–247.

стантин Багренородни[19].

4) На четвърто място и може би най-важна от всички останали клаузи, било признаването на царското достойнство на Петър. Оттук насетне той се титулувал „василевс на българите", както и всички останали български владетели до падането на Средновековната българска държава. Тази титла била право, за което с основание претендирали и владетелите от Второто българско царство, след като веднъж вече било дадено на Петър. Българският цар бил обявен според специфичната идеология на византийците за „покорен син" на византийския император и за втори след самия василевс на ромеите. Това ясно се вижда и от сведението на Лиутпранд, посланика на императора на Свещената Римска империя Отон I, който, като пристигнал в Константинопол, срещнал български пратеници, които на организираното пиршество били поставени на трапезата точно до императора на ромеите, като втори след него, а посланикът на Свещената Римска империя според протокола бил поставен по-назад[20]. Това показва новия извоюван статус на българския владетел. Петър е наречен „василевс на България" и в кореспонденцията му с константинополския патриарх Теофилакт[21].

---

[19] ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 204; **Константин Багрянородный.** Об управлении империей. Текст, перевод, коментарий. М., 1991, стр. 63; **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 526.

[20] ЛИБИ, т. 2, 1960, стр. 324–327.

[21] **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 840–845; **Ангелов, Д., Примов, В., Батаклиев, Г.** Богомилството в България, Византия и Западна Европа в извори. С., 1967, стр. 41–46.

Това, което било отказано на Симеон, било дадено в доста по-малка степен на Петър, но въпреки това значението му е огромно[22]. Титлата „василевс" на българския владетел е ясно упомената и в печатите му, открити в България[23].

5) На пето място била призната, като автокефална, начело с патриарх и българската църква, като основното доказателство за това е, че според тогавашните разбирания, царство без патриарх

---

[22] **Бакалов, Г.** Царската промулгация на Петър и неговите приемници в светлината на българо-византийските дипломатически отношения след договора от 927 година. – В: Исторически преглед, 6, 1983, стр. 35–45; **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. с., 2002, стр. 526–528; **Дьолгер, Фр.** Средновековното семейство на владетелите и народите и българския владетел – В: Списание на Българската Академия на Науките, клон Историко-Филологически, т. 32, кн. 66, 1943, стр. 181–222; **Dolger, Fr**. Byzans und die Eurapaische staatenwelt. Speyer am Rhein, 1953, pp. 154–155; **Бакалов, Г.** – Средновековният български владетел. С., 1995, стр. 170–173. В тази връзка големият византолог Алфред Рамбо приема, че същинското признаване на царската титла на Петър е станало едва след смъртта на Роман Лакапин, т.е. след 945 година, **Rambaud, Alfred.** L'empire grec au X-me siècle. Paris, 1870, p. 342. Същата позиция застъпва и **Songeon, R. P. Geerin**. Histire de la Bulgarie. Paris, 1913, p. 166.

[23] **Герасимов, Т.** Оловни печати на българските царе Симеон и Петър. – В: Известия на Българския археологически институт, т. 22, 1939, стр. 359–363; **Юрукова, Й**. Сребърен печат на цар Петър (927–968). – В: Нумизматика, г. 14, кн. 3, 1980, стр. 3–11; **Тотев, Т.** Оловен печат на цар Петър (927–968). – В: Нумизматика, г. 23, кн. 2, 1989, стр. 40–41; **Попконстантинов, К.** Нов печат на цар Петър. – В: Нумизматика, г. 13, кн. 3, 1979, стр. 19–21; **Йорданов, Ив**. България и Византия (864–971). Приноси на сфрагистиката. – В: Пътуванията в средновековна България. С., 2009, стр. 54–58; **Тодоров, Т.** Владетелският статут и титла на цар Петър I след октомври 927 година: писмени сведения и сфрагистични данни. – В: Юбилеен сборник. Сто години от рождението на д-р Васил Храланов (1907–2007). С., 2008, стр. 99–103; **Йорданов, Ив.** Корпус на печатите на средновековна България. С., 2001, стр. 58–66.

не бива да съществува. Тоест, ако приемем, че е дадено царско достойнство на Петър, трябва да приемем, че и българският първосвещеник е бил обявен за патриарх. Има и конкретно сведение. В Дюканжовия списък на българските архиепископи се посочва Дамян, митрополит на Дръстър, като пръв български патриарх, признат от Византия по времето на император Роман Лакапин, който бил свален от този пост едва през 976 година от император Йоан Цимисхий[24]. Дългото управление на този български патриарх (повече от 40 години) кара някои историци да се съмняват, че Дамян е бил обявен за патриарх при подписването на договора от 927 година. Те поставят някои от по-ранните български архиепископи, споменати в Бориловия синодик[25]. Въпросът стои все още открит, макар самото признаване на патриаршеското достойнство да се приема от повечето учени[26].

---

[24] **Gelzer, H.** Der Patriarchat von Achrida. Leipzig, 1902, pp. 6–7; **Иванов, Й.** Български старини из Македония. С., 1970, стр. 566.

[25] Златарски, В. История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2.С., 2002, стр. 529.

[26] **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 529–531; **Златарски, В.** Български архиепископи-патриарси през Първото царство. – В: Известия на Историческото дружество в София, т. 6, 1924, стр. 62–65; **Снегаров, Ив.** Първата българска патриаршия. – В: Годишник на Софийския университет. Богословски факултет, т. 26, 1948–1949, стр. 23–31, отбелязва, че въпросът за признаването на патриаршеството на българския първосвещеник е все още спорен, като нито го отрича, нито го приема за напълно доказано; **Гюзелев, В.** Бележки върху йерархическия статус на българската църква и нейния върховен предстоятел през първия век от Покръстването 865–971. – В: Религия и църква в България. Социални и културни измерения в Православието и неговата специфика в българските

6) На шесто място било постигнато споразумение и за сватба между българския цар Петър и внучката на император Роман I Лакапин и дъщеря на съимператора Христофор, Мария, която в чест на мира била прекръстена на Ирина[27]. В изворите се споменава, че тя била едновременно и скръбна, и радостна. Скръбна, защото се разделяла с родниите и сродниците си. И радостна, защото щяла да стане съпруга на цар и господарка на българите. Значително по-късно от 927 година, Константин Багренородни посочва няколко причини срещу сключването на този брак. Едната е канонична, другата е свързана с някаква заповед на Константин Велики[28]. Но според някои учени няма реална причина, за да не бъде осъществен този брачен съюз. В случая по-скоро става въпрос за личното неприязнено отношение на Константин Багренородни срещу Роман Лакапин и неговата политика[29]. Роман Лакапин всячески се

земи. С., 1999, стр. 105–106; **Събев, Т.** Самостойна народностна църква в средновековна България. С., 1987, стр. 245–246; **Николова, Б.** Неравният път на признанието. Каноничното положение на българската църква през Средновековието. С., 2001, стр. 78–81, се съмнява в даването на патриаршески сан на българския архиепископ при сключването на мира от 927 година, като го поставя значително по-късно между 934–944 г. Подобна позиция застъпва и **Пириватрич, С.** Самуиловата държава. Обхват и характер. С., 2000, стр. 46.

[27] За Мария-Ирина Лакапина вж. **Игнатов, В.** Българските царици. Владетелките на България VII–XIV век. С., 2008, стр. 13–14; **Georgieva, S.** The Byzantine princesses in Bulgaria. – In: Byzantinobulgarica, 9, 1995, pp. 166–170.

[28] ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 203–204.

[29] **Тодоров, Т.** Константин Багренородни и династичният брак между владетелските домове на Преслав и Константинопол от 927 година. – В: Преславска книжовна школа, т. 7. С., 2004, стр. 377–383.

опитвал да отстрани Константин Багренородни от властта, макар и да бил законен наследник на византийския престол, и това предизвиквало негодуванието му[30]. Въпреки всичко обаче този брак е от редките случаи, когато се давала византийска принцеса на чужд владетел, макар и християнин, което показва колко е бил необходим мирът за Византия в този период[31].

Като се дистанцираме от изброените основни клаузи на договора от 927 година, според някои автори е имало и специфични военни клаузи, които задължавали страните по договора за взаимопомощ при опасност[32]. Като примери се дават предупрежденията на българския цар Петър към византийците за походите на руския княз Игор през 941 и 943 година[33]. Има и податки от арабските източници за участие на бълга-

---

[30] **Runciman, St.** Emperor Romanus Lacapenus and his reign. Cambridge, 1929, pp. 63–79.

[31] **Продължителят на Теофан** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 136–137; **Лъв Граматик** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 167–168; **Псевдо-Симеон** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 182; **Скилица-Кедрин** – ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 256; **Продължителят на Георги Монах** – ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 150–152; **Йоан Зонара** – ГИБИ, т. 7, 1968, стр. 178; **Лиутпранд** – ЛИБИ, т. 2, 1960, стр. 323–324; **Гюзелев, В.** Значението на брака на цар Петър (927–969) с ромейката Мария-Ирина Лакапина (911–962). – В: Културните текстове на миналото: носители, символи и идеи. Материали от Юбилейната международна научна конференция в чест на 60-годишнината на проф. Казимир Попконстантинов, т. 1. С., 2005, стр. 27–33; **Шепард, Дж.** Неспокойни съседи. Българо-византийска конфронтация: обмен и съжителство през Средните векове. С., 2007, стр. 140–162.

[32] **Стоименов, Д.** Към договора между България и Византия от 927 година. – В: Векове, 6, 1988, стр. 19–21; **Гюзелев, В.** Добруджанският надпис и събитията в България през 943 г. – В: Исторически преглед, 6, 1968, стр. 40–48.

[33] Повесть временных лет, перевод Д. С. Лихачева и Б. А. Романова, т. 1. М.-Л.,, 1950, стр. 33–34; 229–231.

ри във византийско-арабските войни в Мала Азия по времето на император Никифор II Фока[34]. Освен изброените обстоятелства може да се даде за пример и помощта, която иска цар Петър от византийците при ранните унгарски нашествия, както и оплакванията на византийците, когато българите започнали да пропускат унгарците през своя територия, за да опустошават ромейските владения. Дали е имало такива договорни клаузи обаче е изключително спорен въпрос. В случая с русите, може би отношението е било израз на добра воля от страна на Петър, който на всяка цена държал да се запази мирът с Византия. Във втория случай, споменатите българи във византийската войска може да са политически или други емигранти, постъпили на византийска служба, а не специални контингенти, изпращани от българския владетел. Според Катерина Венедикова тези известия се отнасят за постоянно българско население, което живеело в Мала Азия и било използвано от византийските власти срещу арабите[35]. Цветелин Степанов също приема тази теза, макар и да цитира мнението на Спирос Врионис, който смята точно обратното – че тези българи всъщност били изпращани от българската държава[36]. Общо взето след мира от 927 година и сключения брак между Мария-Ирина Лакапина и цар Петър се създали изключително приятелски отношения между владетелските дворове на България и Византия. Тази взаимопомощ може да се дължи на това, а не на някакви специални клаузи в договора. Но без повече конкретни данни въпросът остава спорен.

---

[34] **Rambaud, Alfred.** L'empire grec au X-me siècle. Paris, 1870, p. 390.

[35] **Венедикова, К.** Българите в Мала Азия. От древността до наши дни. София - Стара Загора, 1988, стр. 90.

[36] История на българите, т. 1. С., 2003 (Издателство „Труд"), стр. 76.

Както виждаме от приведените сведения, договорът от 927 година заема изключително важна роля в съдбините на България през цялата ѝ средновековна история. Оценките на различните изследвачи за значението на този договор обаче са твърде разнопосочни. Като ги систематизираме, можем да ги разделим на три групи:

- Мнения, които приемат, че сключеният договор има по-скоро отрицателен ефект върху по-късното развитие на българската държава.
- Мнения, които приемат положително сключените спогодби.
- Мнения, които смятат, че договорът от 927 година има и положителни, и отрицателни страни.

Към първото мнение се придържат доста историци. Още Гилфердинг твърди, че идването на Мария-Ирина в България било „залог за господството на Византия в двора на цар Петър"[37]. Марин Дринов също подчертава някои отрицателни страни от подписания мир, като има предвид най-вече неспазването на договора от страна на византийците, които открито подкрепили отцепването на Сърбия начело с княз Чеслав от територията на България, както и вътрешната неприязнена реакция на някои кръгове в България към подписания договор[38]. Също отрицателна позиция заема и Константин Иречек, който смята, че Византия всячески спомагала за разлагането на българската мощ[39]. Васил Златарски приема, че с женитбата на Мария-Ирина с цар Петър в българския царски двор навлязло зловредно византийско влияние, което имало деструктивно значение вър-

[37] **Гильфердинг, А.** Собрание сочинения, т. 1. Санкт Петербург, 1868, стр. 114.

[38] **Дринов, М.** Южните славяни и Византия през X век. С., 1930, стр. 60–62.

[39] **Иречек, К.** История на българите. С., 1999, стр. 179–180.

ху цялостния исторически път на България[40]. Подобно мнение застъпва и Петър Мутафчиев, който чрез идването в България на византийската принцеса и нейната свита, говори за „развращаващото влияние на Византия и на нейната култура“ и смята, че те се превърнали в проводници на византийските интереси[41]. Георгий Острогорски приема, че византийските императори Роман I Лакапин и Христофор направили Петър „свой послушен зет“, като подчертава и че никога влиянието на Византия не е било толкова огромно, както след подписването на договора от 927 година[42]. Шарл Дил определя като период на упадък царуването на Петър, като подчертава и „все по-голяма и по-голяма зависимост от Империята“[43].Иван Дуйчев също смята Петровото царуване за период на упадък, но пояснява, че това е станало не е само по вина на цар Петър, а е процес още по времето на Симеон. Тоест според него византийското влияние, за което се обвинява обикновено цар Петър, всъщност започва да се проявява още от времето на Симеон[44]. Робърт Браунинг изказва мнението, че „Мария и нейният византийски антураж, изглежда, са доминирали в двора, което го лишило от доверието на народните маси и на териториалните магнати“[45]. Димитри Оболенски също смята, че византийското влияние станало значително по-голямо, като стига дори по-да-

[40] **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 535–536.

[41] **Мутафчиев, П.** История на българския народ 681–1323. С., 1986, стр. 201.

[42] **Острогорски, Г.** История на Византийската държава. С., Без година, стр. 356.

[43] **Дил, Ш.** История Византийской империи. 1948, стр. 78.

[44] **Дуйчев, И.** Рилският светец (фототипно издание). С., 1990, стр. 34.

[45] **Browning, R.** Byzantium and Bulgaria. A comparative study across the early medieval frontier. London, 1975, p. 69.

леч, като казва, че България била превърната в „послушен сателит"[46]. Джон Файн също изтъква, че е имало огромно византийско влияние в България след договора от 927 година, като допуска дори, че това влияние е принудило българските поданици на съпротива срещу официалната власт в лицето на цар Петър, като масово подкрепили еретическото учение на богомилите[47]. Иван Божилов смята, че цар Петър „потъпкал идеите на своя велик баща", привеждайки като доказателства отказването от претенциите на Симеон за „василевс на българи и ромеи", както и лесното сродяване с византийския императорски двор, което не влизало в плановете на Симеон, целящ чрез брак на своя дъщеря с император Константин VII Багренородни да стане василеопатор[48]. Руската медиевистка Иванова смята, че промяната на курса на българската външна политика и мирът с Византия принудили известна част от българското общество на съпротива, проявлението на която е и въстанието на по-големия брат на цар Петър, Михаил през 930 година[49]. Напоследък отрицателна позиция изказа и Георги Николов, който допуска, че „мирът между Българското царство и Византийската империя може да се смята като главна причина за настъпилата кратка криза в българския царски двор (928–930)". Според него „срещу политическата линия на цар Петър се надигнали сподвижниците на цар Симеон Велики в

---

[46] **Оболенски, Д.** Византийската общност. Източна Европа 500–1453. С., 2001, стр. 158–159.

[47] **Fine, John V.A.** The Early Medieval Balkans. Ann Arbor, 1983, pp. 161–162.

[48] **Божилов, И.** Цар Симеон Велики (893–927). Златният век на средновековна България. С., 1983, стр. 147–148.

[49] **Иванова, О. В.** Восстание 930 г. в Волгарии и болгаро-византийские отношения. – В: Славяне и их соседи. Международные отношения в эпоху феодализма. М., 1989, стр. 13–14.

многолетните му войни с Византия"[50].

Към второто мнение спадат твърденията на някои стари, но в по-голямата си част съвременни историци, които се опитват да преразгледат Петровото царуване като цяло. Още Фьодор Успенски оценява високо значението на мира от 927 година върху по-нататъшното развитие на българската държава. Според него мирът от 927 година дал възможност да се образува така необходимата спойка между разнородното етнически население на огромната българска държава[51]. Янко Сакъзов също оценява мира от 927 година като благоприятен за България[52]. Стивън Рънсиман приема, че бракът между Мария-Ирина Лакапина и цар Петър бил „голяма победа за авторитета на България", както и мирният договор като цяло[53]. Иван Богданов оценява огромната роля на договора от 927 година[54]. Василка Тъпкова-Заимова също оценява високо събитията от 927 година, като приема, че мирът позволил на България да се закрепи след продължителните войни при Симеон[55]. Петър Коледаров е на мнение, че договорът е осигурил „редица важни придобивки за България", като изрежда споменатите вече клаузи[56]. Георги Бакалов приема, че договорът от 927 година има „важни сетнини за българската държава", като привежда основанията, че в

---

[50] **Николов, Георги Н.** Централизъм и регионализъм в ранносредновековна България. С., 2005, стр. 117.

[51] **Успенский, Ф. И.** История Византийской империи. Период Македонской династии (867–1057), 1997, стр. 311.

[52] **Сакъзов, Я.** Българите в своята история. С., 1993, стр. 66.

[53] **Рънсиман, Ст.** История на Първото българско царство. С., 1993, стр. 140–142.

[54] **Богданов, И.** Симеон Велики. С., 1974, стр. 162–165.

[55] История на България, т. 2. С., 1981 (Издателство на БАН), стр. 370–371.

[56] **Коледаров, П.** Цар Петър I. – В: Военно-исторически сборник, 4, 1982, стр. 192–207.

международен план след признаването на царската титла на Петър България се нареждала непосредствено след Византия по престиж. От друга гледна точка се прави и интересната бележка, че когато някои от историците говорят за „зловредно византийско влияние", трябва да се има предвид, че целият „Златен век" при Симеоновото царуване до известна степен се дължи на благотворното културно влияние на Византия, затова не бива то непременно да се поставя под отрицателен знак. Също така се прави и важното уточнение, че мирът е бил необходим също толкова за България, колкото и за Византия, и двете еднакво изтощени от перманентната война[57]. Емил Александров подчертава огромното международно значение, което има договорът от 927 година, нареждайки България веднага след Византия по престиж[58]. Франц Тинефелд също изброява най-значимите успехи за Петър от договора от 927 година, като признаването на титлата „василевс", и женитбата на българския владетел с византийската принцеса[59]. Пламен Павлов изтъква огромния пробив в „ценностната система на римо-византийския универсализъм" и „в теорията за световно господство на Новия Рим", след признаването на царското достойнство на цар Петър[60]. Васил Гюзелев приема, че мирът и бракът между Мария-Ирина и Петър от 927 година, „узаконявали важното и значително място на могъщото и об-

---

[57] **Бакалов, Г.** Цар Петър (927–970). – В: История, 2, 1992, стр. 11–15.

[58] **Alexandrov, E.** The Bulgarian-Byzantine Treaty of 927 (International Law Analysis). – In: Bulgarian Historical Review, 1, 1993, pp. 34–53.

[59] **Tinnefeld, F.** Byzantinische auswartige Heiratspolitik vom 9. Zum 12. Jahrhundert. – In: Byzantinoslavica, LIV, 1, 1993, p. 23.

[60] История на българите, т. 1. С., 2003 (Издателство „Труд"), стр. 271–272.

ширно Българско царство в политическата история на Европейския Югоизток, нейното превъзходство спрямо Византийската империя"[61]. Огромното значение на договора от 927 година се приема и от Ангел Николов, който споменава, че след договора „България най-после получава признание като равностойна на Византия суверенна държава"[62].

Третото мнение се застъпва единствено от руския историк Николаев. Той изразява мнението, че договорът от 927 година не трябва да се оценява еднозначно. За България договорът има своите положителни и отрицателни страни. Положителните страни са даването на царско достойнство на Петър, както и признаването на автокефалността на българската църква, което издигнало значително престижа на България в международен план. Но от друга гледна точка, той посочва, че отстъпването от политиката на Симеон, както и отказването от завоюваните територии при него, прави България по-малко печеливша от договора, отколкото Византия. Още повече, че мирът с България, развързал ръцете на Византия за сблъсъка ѝ с арабите в Мала Азия[63].

Договорът от 927 година предопределя един доста дълъг мирен период на съзидателно начало, което

---

[61] **Гюзелев, В.** Значението на брака на цар Петър (927–969) и ромейката Мария-Ирина Лакапина (911–962). – В: Културните текстове на миналото: носители, символи и идеи. Материали от Юбилейната международна научна конференция в чест на 60-годишнината на проф. Казимир Попконстантинов, т. 1. С., 2005, стр. 31.

[62] **Николов, А.** Политическа мисъл в ранносредновековна България (средата на IX – началото на X век). С., 2006, стр. 233–237.

[63] **Николаев, В. Д.** Значение договора 927 г. в истории болгаро-византийских отношений. – В: Проблемы истории античности и средних веков, 1982, стр. 89–105.

твърде често се подценява заради разпространението на богомилството, както и някои други отрицателни тенденции във вътрешното развитие на българската държава. Този мир дал възможност на българската държава да отдъхне и да се възстанови след продължителните и изтощителни Симеонови войни. Същото се отнася и за Византия. Мирът бил изгоден и за двете страни. Затова и вестта, че ще се сключи мир била посрещната толкова въодушевено и радостно от византийците, както става ясно от поетичната творба на византийския книжовник Теодор Дафнопат, „Слово за мира с България"[64]. След взаимни отстъпки българската дипломация при цар Петър постигнала един значителен успех, какъвто е признаването на царската титла на българския владетел, както и постигането на автокефалност на българската църква начело с патриарх. С пълно основание може да се каже, че този продължил няколко десетилетия мир предопределил бъдещето на българската държава. Но този дипломатически успех в началото на управлението на Петър, не би бил възможен без огромния натиск, който оказал Симеон върху византийците. Симеон искал невъзможното (титлата „василевс на българи и ромеи"), но благодарение на тези си искания направил възможно неговият наследник Петър да получи максималното, макар и да отстъпвал от доктрината на своя баща[65].

---

[64] ГИВИ, т. 5, 1964, стр. 82–101; **Jenkins, Romilly J. H.** The Peace with Bulgaria (927) Celebrated by Theodore Daphnopates. – In: Jenkins, Romilly J. H. – Studies on Byzantine History of the 9th and 10th centuries, 1970, pp. 287–303; **Dujcev, I.** On the Treaty of 927 with the Bulgarians. – In: Dumbarton Oaks Papers, 32. Dumbarton Oaks, 1978, pp. 219.

[65] За повече подробности вж. **Звездов, Ст.** Договорът от 927 година между България и Византия. – В: История, 3, 2015, стр. 264–277.

ГЛАВА ВТОРА

МИРНИЯТ ПЕРИОД В БЪЛГАРО-ВИЗАНТИЙСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ ПРИ ЦАР ПЕТЪР I

Както стана ясно от предходната глава, установяването на мира от 927 година има важно значение за бъдещото развитие на българската държава в един доста продължителен период от време. В този продължил няколко десетилетия мирен период се случват няколко събития, които намират своето място в българо-византийските отношения, а именно: въстанията на братята на цар Петър – Йоан и Михаил, отцепването на сръбския княз Чеслав от властта на България и маджарските нападения. В допълнение самите българо-византийски отношения на високо държавно ниво имат своите специфики при различните византийски императори, които се изредили, докато царувал цар Петър. Могат да се отличат и два основни времеотрязъка в годините на мирни отношения. Първият обхваща времето от подписването на договора от 927 година до смъртта на съпругата на цар Петър, ромейската принцеса Мария-Ирина Лакапина, която се явявала, като гарант на мира. Вторият период обхваща времето от смъртта на Мария-Ирина Лакапина до окончателното влошаване на българо-византийските отношения при император Никифор II Фока. Тези събития, както и двата периода в българо-византийските отношения на високо държавно ниво ще бъдат разгледани последователно в настоящата глава.

Месеци след подписването на договора от края на 927 година българският владетелски двор бил белязан от тежка династическа криза, която се проточила в продължение на няколко години. Още през 928 година, както смятат повечето изследователи, по-малкият брат на цар Петър и трети син на Симеон, Йоан, вдигнал въстание срещу властта на брат си[66]. Както става ясно от изворите, това въстание било подкрепено от боляри на Симеон, които искали да свалят Петър и да качат на българския престол Йоан. Въстанието било потушено лесно, а Йоан бил бит, затворен в тъмница и замонашен. Неговите сподвижници били подложени на нечувани мъчения и наказания. Неясно защо обаче лично от цар Петър за тези събития бил известен и византийският император Роман I Лакапин. Византийският император изпратил монаха Йоан, който някога бил ректор, да извърши размяна на пленници, както и с тайната надежда да успее да отвлече пленения бивш претендент за българския престол Йоан. Интересен е въпросът за какви пленници става дума в изворите? Дали не е имало и византийско участие в заговора срещу Петър? Но ако е имало такова участие, то позицията на Петър изглежда твърде пасивна. Каквато и да е истината, споменатият Йоан успява да отвлече брата на Петър от територията на България, качил го на кораб от Месемврия и го прехвърлил в Константинопол. Впоследствие Йоан, братът на цар Петър захвърлил монашеството и се оженил за видна аристократка от тема Армениакон, родното място на Роман Лакапин. На сватбата кумували съимператорът Христофор и бившият ректор Йоан. На българ-

[66] **Златарски, В**. История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 536–537; История на България, т. 2. С., 1981 (Издателство на БАН), стр.371; **Fine, John V.A.** The Early Medieval Balkans. Ann Arbor, 1983, p. 162; **Божилов, И**. Българите във Византийската империя. С., 1995, стр. 308.

ския княз били дарени и множество имоти[67]. Изворите представят така развитието на нещата. Но учените задават въпроси, които поставят под съмнение някои трактовки на византийските източници. Като например сведението за отвличането на заговорника Йоан някак си под носа на българския владетел. Престъпник от такъв ранг, който застрашил върховната власт, да бъде отвлечен по толкова лесен и безпроблемен начин буди основателно съмнение. Според някои мнения става въпрос за доброволно предаване на заговорника на ромеите, като по този начин се целяло той да бъде отдалечен от реалностите в България и донякъде да бъде дискредитиран пред очите на българското общество като подчинено на ромейския император лице[68]. От друга гледна точка, някои археологически находки показват, че този бунт на Йоан бил доста значителен по-обхват и застрашаващ пряко властта на българския владетел. Намерен е оловен печат (моливдовул) на името на Йоан багатур, който се свързва с брата на цар Петър, вдигнал въстание срещу него. В печата е изписана и титла, която някои автори считат за родовото име Иртхитуин, а Иван Йорданов допуска, че това е прабългарската титла „канартикин"[69]. Ако това наис-

---

[67] **Продължителят на Теофан** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 137–138; **Лъв Граматик** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 168; **Псевдо-Симеон** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 182; **Продължителят на Георги Монах** – ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 152; **Скилица-Кедрин** – ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 257.

[68] История на българите, т. 1. С., 2003 (Издателство „Труд"), стр. 274; **Павлов, Пл.** Братята на цар Петър и техните заговори. – В: История, 4–5, 1999, стр. 4–5; Николов, А. Политическа мисъл в ранносредновековна България (средата на IX – края на X век). С., 2006, стр. 242–243..

[69] **Йорданов, Ив.** Още веднъж за моливдовулите на Йоан багатур. – В: Проблеми на прабългарската история и култура, т. 1. С., 1989, стр. 390–399.

тина е титлата „канартикин", значи по някое време и споменатият Йоан, брат на цар Петър, е бил престолонаследник. От изворите се знае, че Михаил, най-големият син на Симеон, е бил престолонаследник, но по-решение на баща си е отстранен и замонашен. Властта е дадена на по-малкия син Петър. За Йоан не се споменава нищо. Ако наистина титлата е „канартикин", значи и той е бил престолонаследник. Но въпросът е кога? Според някои учени още по времето на Симеон, тоест след отстраняването на Михаил е възможно за кратко престолонаследник да е бил направен Йоан. Според други автори е възможно при възкачването на Петър, тъй като той е нямал деца, като престолонаследник да е бил издигнат Йоан, решавайки по-този начин династическият проблем за властта. Въпросът все още не е ясен и очаква своето решение[70]. От друга гледна точка, е интересен и надписът от манастирския комплекс от Мурфатлар (дн. Весараб, Румъния), в който се споменава цар Йоан. Според повечето учени става въпрос тъкмо за заговорника Йоан, брата на цар Петър, който явно при въстанието си е бил обявен за цар[71].

След неуспешния опит за въстание на Йоан, около 930 година и най-големият Симеонов син Михаил вдигнал въстание срещу брат си. Знае се, че Михаил е бил престолонаследник по времето на Симеон, но по заповед на баща си е отстранен и замонашен. Той се появява на историческата сцена едва през 930 година, когато вдигнал бунт в една българска крепост, чието име византийските източници не споменават. Продължителят на Теофан свидетелства, че бунтът му бил подкре-

---

[70] **Йорданов, Ив.** Печатите на преславските владетели 893–971, 1993, стр. 18; История на българите, т. 1, 2003 (Издателство „Труд"), стр. 273.

[71] **Павлов, Пл.** Братята на цар Петър и техните заговори. – В: История, 4–5, 1999, стр.3.

пен от някакви отцепили се от властта на цар Петър „скити"[72]. Скилица-Кедрин от своя страна съобщава, че Михаил бил подкрепен от множество българи[73]. Заради това споменаване на „скити" Васил Златарски смята, че всъщност става въпрос за наследниците на Куберовите прабългари, които явно не били доволни от политиката на цар Петър и подкрепили новия претендент за властта[74]. Подобно становище застъпва и Пламен Павлов[75]. Василка Тъпкова-Заимова говори, че въстанието на Михаил било подкрепено от местното население на Долна Струма, без да уточнява за какво точно население става въпрос[76]. От своя страна руската изследователка Иванова смята, че това население, което подкрепило Михаил, било славянско по своя характер и било присъединено към територията на българската държава едва по времето на Симеон, тоест то било новозавоювано и все още пазело спомена за своята независимост[77]. Въстанието е предадено в Хрониката на Продължителя на Теофан по следния начин:

„Обаче и монахът Михаил, брат на Петър, обзет от стремеж да завземе властта в България, повдигнал от своя страна бунт в една българска крепост. Към него се присъединили отцепилите се от Петър скити. След като Михаил починал, те нахлули в ромейските земи, преминали от Македония през Струма в Гърция и Ни-

---

[72] ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 138.

[73] ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 257.

[74] **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 538.

[75] **Павлов, Пл.** Братята на цар Петър и техните заговори. – В: История, 4–5, 1999, стр. 5.

[76] История на България, т. 2. С., 1981 (Издателство на БАН), стр. 371.

[77] **Иванова, О. И.** Восстание 930 г. в Болгарии и болгаро-византийские отношения. – В: Славяне и их соседи. Международные отношения в эпоху феодализма. М., 1989, стр. 13.

копол и там всичко опустошили."[78]

Другият източник, който споменава въстанието на Михаил, е Скилица-Кедрин. Той описва нещата по следния начин:

„Също и Михаил, другият Петров брат, мечтаел да завземе властта в България. Той завладял една силна крепост, започнал да смущава българските работи и мнозина българи се присъединили към него. Но той умрял наскоро и привържениците, понеже се страхували от гнева на Петър, навлезли в ромейските земи през Македония, Стримон и Елада. Като опустошили всичко по-пътя си, завладели Никопол и се установили в него. По-късно, победени в различни сражения, те се покорили на ромеите."[79]

Както виждаме, изворите не са съвсем ясни къде точно започва въстанието. Въпреки че при по-късният развой на бунта са споменати Македония и Струма, което кара някои изследователи да свързват и началото на бунта с тези области, по-точно с Долна Струма[80]. Според Васил Гюзелев и Иван Божилов обаче тези територии са най-общо западните или югозападните пограничи територии на България[81], като Пламен Павлов прецизира тази област в територията на днешна Македония[82]. Изглежда, че Михаил още в началото на бунта е починал, като Пламен Павлов предполага, че зад тази ранна смърт всъщност са стояли убийци из-

[78] ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 138.

[79] ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 257.

[80] **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 538–539; История на България, т. 2. С., 1981 (Издателство на БАН), стр. 371.

[81] **Божилов, Ив.; Гюзелев, В.** История на България, т. 1 – История на средновековна България VII–XIV век. С., 1999, стр. 279.

[82] **Павлов, Пл.** Братята на цар Петър и техните заговори. – В: История, 4–5, 1999, стр. 5–6.

пратени от цар Петър[83]. Но тази хипотеза е недоказуема без повече изворови данни, макар да изглежда твърде вероятна. След ранната смърт на водача на въстанието неговите последователи напуснали територията на България, страхувайки се от Петровото отмъщение и нахлули на византийска територия, като преминали през Македония и достигнали до днешен Епир, където превзели град на име Никопол. Но те били победени в различни сражения и се подчинили на ромеите[84].

В заключение нека поразсъждаваме за причините, които стоят в основата на тази вътрешна реакция, насочена срещу Петър. В българската история има много случаи на преврати и въстания срещу български владетели, инициирани от Византия, но при въстанията на Йоан и Михаил няма исторически податки, които да говорят за участието на Византия. Тоест тези въстания били рожба единствено на вътрешнополитическата реакция, съществуваща в България по онова време. Васил Златарски смята, че въстанието на Йоан и участието на „Симеонови велможи" в него ясно говори за съпротивата на някои кръгове в България от новата политика на сближение с Византия, водена от Петър и неговия настойник Георги Сурсувул[85]. Пламен Павлов застъпва гледището, че във въстанията на Йоан и Михаил прозират две основни причини. Едната е съпротивата на някои боляри срещу новата политика, водена от цар Петър за мирни отношения с Византия. Другата е отстраняването от Симеон на най-големия му син и престолонаследник Михаил от властта, което създало тази ситуация на династични спорове в българския

[83] **Павлов, Пл.** Братята на цар Петър и техните заговори. – В: История, 4–5, 1999, стр. 5.

[84] **Скилица-Кедрин** – ГИВИ, т. 6, 1965, стр. 257.

[85] **Златарски, В.** – История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 537.

царски двор[86]. Подобно схващане застъпват и Васил Гюзелев, и Иван Божилов, които смятат, че с отстраняването на Михаил от властта се поставила под съмнение стабилността на династическия принцип в българската държава и било причина за това вътрешно-политическо напрежение[87]. Ангел Николов също смята, че въстанието на Йоан е продиктувано от политиката на цар Петър и най-вече от договора от 927 година. Той допуска, че съпротивата на част от елита в българското царство, подкрепил Йоан, е бил насочен срещу провизантийската политика на Петър. Но прави и коректната забележка, че приемането на Йоан във Византия от император Роман Лакапин всъщност било продиктувано от старата византийска практика да се предоставя убежище на държавни бегълци, които по-късно могат да бъдат използвани при лошо развитие на обстоятелствата. Тоест авторът смята, че византийският император може би се е съмнявал в честните отношения на Петър при подписването на договора от 927 година и приел бунтовника Йоан в двора си, като гаранция за спазване на мира от Петър[88].

Малко след събитията, свързани с въстанието на брата на цар Петър, Михаил, от България избягал и сръбският княз Чеслав, което довело до отцепването на Сърбия от територията на България. Единственият извор за тези събития е Константин Багренородни. Нека да видим как описва събитията:

„След седем години Чеслав с други четирима души

---

[86] История на българите, т. 1. С., 2003 (Издателство „Труд"), стр. 273.

[87] **Божилов, Ив.; Гюзелев, В.** История на България, т. 1 – История на средновековна България VII–XIV век. С., 1999, стр. 278.

[88] **Николов, А.** Политическа мисъл в ранносредновековна България (средата на IX – края на X век). С., 2006, стр. 241–243.

избягал от българите и от Преслав отишъл в Сърбия. В страната той намерил само петдесет мъже, които нямали ни жени, ни деца и изкарвали прехраната си с лов. Като завладял с тях страната, той изпратил вест на ромейския император и поискал от него съдействие и помощ, като обещал да му служи и да се подчинява на неговите наредби като предишните князе. Оттогава ромейският император не престанал да го облагодетелствува, та сърбите, които Симеон бил прокудил и които живеели в Хърватия, в България и в останалите страни, като се научили за това, се събрали при него. И в столицата дошли някои бегълци от България. Императорът на ромеите ги снабдил с дрехи, обсипал ги с щедрости и ги изпратил при Чеслав. Така чрез богатите дарения на императора на ромеите той устроил и заселил страната и, както по-рано, е робски подчинен на ромейския император. Като устроил страната със съдействието на императора и с многобройните му благодеяния, той бил утвърден за княз в нея."[89]

Въпросът за годината на бягството на Чеслав от България обаче е твърде сложен. Според текста на Константин Багренородни излиза, че след покоряването на Сърбия от България при цар Симеон или войната между България и Хърватия, седем години след тези събития Чеслав избягал от Преслав в Сърбия. Годината на покоряването на Сърбия от Симеон е ясна и без съмнения е 924-а. Като прибавим седем години към нея, годината на бягството на Чеслав става 931-а. Повечето изследователи приемат тази датировка[90]. Чо-

---

[89] ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 212.

[90] **Грот, К.** Известия Константина Багрянородного о сербах и хорватах. Санкт Петербург, 1880, стр. 196; **Јиречек, К.** Историја Срба, кн.1, 1978, стр. 115; Златарски, В. История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 539–541; **Мутафчиев, П.** История на българския народ 681–1323. С., 1986,

рович също възприема годината 931-а, но погрешно я смята от българо-хърватската война. Васил Златарски убедително доказва, че тази война е била през 926 година, Чорович погрешно приема, че тя се е състояла през 924 година, тоест след покоряването на Сърбия от Симеон[91]. Георгий Острогорски приема 927-928 година, като изчислява споменатите от Константин Багренородни седем години от възкачването на сръбския княз Захарий, което се датира през 920-921 година и означава, че Чеслав освобождава Сърбия през 927-928 година[92]. Тази датировка се приема и от Василка Тъпкова-Заимова[93]. Неизвестно защо Стивън Рънсиман допуска, че Чеслав избягал от Преслав през 933 година. Може би приема като отправна точка сведението на Константин Багренородни за българо-хърватската война. Явно Рънсиман се позовава на датировката на Васил Златарски за нея, а именно 926-а и като прибавя седем години, става 933 година[94].

Както видяхме от цитираното сведение на Константин Багренородни, бягството на Чеслав било осъществено с византийска подкрепа. Това дълбоко нарушавало българските интереси. Тоест може да се възприеме, като нарушение на договора от 927 година между Вълстр. 201; **Бакалов, Г.** Цар Петър (927–970) и неговото време. – В: История, 2 С., 1992, стр. 14; История на българите, т. 1. С., 2003 (Издателство Труд), стр. 275.

[91] **Ћоровић, В.** Када је Часлав дошао на власт? – В: Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, 14. Београд, 1934, стр. 6–16.

[92] **Острогорски, Г.** Порфирогенитова хроника српских владара и њени хронолошки подаци. – В: Острогорски, Г. – Сабрани дела, 4. Београд, 1969, стр. 79–86.

[93] История на България, т. 2. С., 1981 (Издателство на БАН), стр. 371.

[94] **Рънсиман, Ст.** История на Първото българско царство. С., 1993, стр. 145.

гария и Византия. Но изворите мълчат дали е имало някаква реакция от страна на цар Петър. Ала дори да е имало такава реакция, тя явно не е застрашила съществуващия мир, който се запазил доста време след тези събития. И макар между Византия и България да съществувал мир, то явно византийците не вярвали много в честността на цар Петър, защото търсели винаги възможност да се подсигурят и допълнително, какъвто е случаят с Чеслав, който бил още една подкрепа за Византия, ако цар Петър сменял рязко курса на българската външна политика и застрашавал византийските интереси.

Важен момент в българо-византийските отношения представляват и маджарските нашествия в Балканския полуостров, и отношенията на българи и византийци към тях. След поражението, което им било нанесено от войските на Симеон и печенезите, маджарите се преселват в ареала на Панония. Първият им поход на Балканския полуостров след тези събития е едва през 934 година. През тази година те предприели поход срещу византийска Тракия, достигайки до Константинопол, но след като им бил платен откуп за пленените византийци, те се изтеглили. Явно маджарите през този поход, за да достигнат византийска Тракия, са преминали през българските земи[95]. През 943 година е отбелязано в изворите и второ голямо маджарско нашествие във византийските владения. При него явно маджарите

[95] **Продължителят на Теофан** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 138–139; **Лъв Граматик** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 168; **Продължителят на Георги Монах** – ГИВИ, т. 6, 1965, стр. 153; **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 541–542; **Мутафчиев, П.** Маджарите и българо-византийските отношения през третата четвърт на X век. – В: Годишник на Софийския университет. Историко-Филологически факултет, XXXI, 8, 1935, стр. 14.

отново преминават и през българска територия. След идването на византийския престол на Константин VII Багренородни бил сключен мир с маджарите. Дори в периода 945–948 година били покръстени в Константинопол някои маджарски вождове. Но този мир не траял дълго. През 948 година е споменат нов поход на маджарите срещу Византия. След разгрома обаче, който претърпели през 955 година маджарите при Лехфелд от войските на Отон I, те насочват цялата си агресия срещу Балканския полуостров. През 959 година има нов голям поход срещу Византия. Но маджарите били разбити от войската на Пот Аргир. Нов поход бил извършен и през 960 година. През 961 година се споменава и ново нашествие, което било спряно от византийската армия на Мариан Аргир. През всичките тези походи на маджарите срещу Византия те преминавали и през българските земи. Интересен е въпросът какви са били българо-маджарските отношения през периода на управлението на цар Петър. Едно кратко известие на Лиутпранд споменава, че гърци и българи били направени данници на маджарите[96]. Но то не е датирано. Някои автори смятат, че то се отнася за ранните маджарски походи, когато все още цар Петър не се е свързал с маджарските вождове. За това съобщава и Йоан Зонара, който споменава, че цар Петър поискал помощ от византийците, за да се справи с маджарите, но тъй като не я получил, сключил съюз с тях[97]. Изглежда, че българо-маджарските отношения през този период били доста динамични. В началото при първите маджарски походи освен византийските владения, при преминаването били опустошавани и българските земи. По-старите историографи в лицето на Басил Зла-

[96] ЛИБИ, т. 2, 1960, стр. 319.
[97] ГИБИ, т. 7, 1968, стр. 179.

тарски и Петър Мутафчиев смятат, че територията на България била значително опустошавана, което довело и до упадъка на държавата при цар Петър. Но някои съвременни изследователи като Христо Димитров допускат, че маджарската агресия бързо била преодоляна от българската дипломация, която потърсила съюз с маджарите. Така че по-късните им походи, изглежда, не засягали българските земи, а само византийските. Тоест маджарите били пропускани през България. Това довело през 968 година, когато вече българо-византийските отношения се били влошили, до протеста на Никифор II Фока, който поискал от цар Петър да спре да пропуска маджарите през своя територия, за да опустошават византийските владения. Според Христо Димитров в цялата тази сложна картина на българо-византийско-маджарските отношения била намесена и Сърбия на княз Чеслав. Съгласно известията на Дуклянския презвитер Чеслав бил нападнат някъде в Срем от маджарите, бил пленен от тях и хвърлен в река Сава, в която се удавил. Според този автор присъствието на Чеслав в Срем, който бил българска територия, показва известна агресия на сръбския княз към България, която, за да бъде парирана, били използвани маджарите, вече като съюзници на българите. Поради малкото изворови данни е трудно да се каже кога точно е станало това сближение между българи и маджари, но според късните данни вече за войната между Петър и Никифор II Фока, то е вече факт. Изглежда, че невъзможността на цар Петър да се справи с тази общоевропейска заплаха, каквато представлявали маджарите в този период, го тласнали да застраши мира с Византия, сближавайки се с маджарите, които били пропускани през българска територия, за да опустошават визан-

тийските владения[98].

Както видяхме, отношенията между маджари и българи по времето на цар Петър твърде усложнявали и дори застрашавали мира с Византия. Може да се приеме, че е имало евентуален съюз между маджари и българи, жертва на който ставала Византия, и това е било в ущърб на договора от 927 година. Но освен този случай съществуват и други, които пък благоприятствали мирните отношения между България и Византия. Подобни случаи са и походите на руския княз Игор към Константинопол. През 941 и 944 година киевският княз Игор предприел големи походи към византийската столица, но и в двата случая византийските власти били предупреждавани от българите и своевременно взимали мерки, за да опазят владенията си. Във вторият поход на княз Игор, след като бил подкупен със злато и скъпоценности от византийците, той се оттегля, но пратил печенезите, които в този момент му били съюзници, да опустошават българските земи, явно като контрамярка на българските предупреждения към византийците[99].

Тези събития показват, че отношенията на българи и печенези били твърде сложни. Това се потвърждава и

---

[98] **Продължителят на Теофан** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 139; **Продължителят на Георги Монах** – ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 153; **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 567–569; **Мутафчиев, П.** Маджарите и българо-византийските отношения през третата четвърт на X век. – В: Годишник на Софийския университет. Историко-Филологически факултет, XXXI, 8, 1935, стр. 3–35; **Димитров, Хр.** Българо-унгарските отношения през Средновековието. С., 1998, стр. 71–91.

[99] Повесть временных лет, перевод Д. С. Лихачева и Б. А. Романова, т. 1. М.-Л., 1950, стр. 33–34; 229–231; **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 543–544.

от сведенията на Константин Багренородни, който казва следното:

„Ромейският император би се сторил по-опасен за българите и може да ги принуди да стоят мирни, ако сключи мир с печенегите, понеже споменатите печенеги са съседи и на българите. Когато поискат – за своя собствена полза или за угода на ромейския император – те лесно могат да се отправят на поход срещу българите и да ги победят и разгромят с по-голямото си множество и сила. Затова и българите полагат непрестанни усилия и старания да живеят в мир и съгласие с печенегите, понеже от честите им нападения и опустошения от опит са научили, че е добре и полезно да са винаги в мир с тях"[100].

Както виждаме от това известие, печенезите по времето на цар Петър били доста непостоянен фактор. За времето на Симеон се знае, че те били съюзници на българската държава. Но това известие показва, че по времето на Петър това, изглежда, се изменило и печенезите влезли в орбитата на византийските интереси, които ги използвали, за да държат българите под заплаха. Но от своя страна и българите, изглежда, че държали да пазят мирни отношения с печенезите и да ги имат за съюзници[101]. Ала явно това не винаги е било постигано. Във връзка с тези сложни отношения между България и печенезите е и надписът на жупан Димитър от 943 година. Макар и да е фрагментарно запазен и да има различни тълкувания за народа, срещу който е воювал споменатият жупан Димитър, повечето учени го свързват с печенезите, които били съюзници на киевския княз Игор по време на похода му срещу

[100] ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 198.

[101] **Божилов, Ив.** България и печенезите (896–1018). – В: Исторически преглед, 2, 1973, стр. 37–62; **Димитров, Хр.** България и номадите до началото на XI век. С., 2011, стр. 206–241.

Константинопол и който впоследствие ги изпратил да опустошават територията на България[102]. Както виждаме, печенезите в отношенията си с околните народи лавирали между българи, руси и византийци, така че е възможно в едни периоди те да са били съюзници на българите, но в други да са нападали българската територия като врагове. Това било често срещано явление сред номадите, каквито били и печенезите.

През 965 година арабският книжовник от еврейски произход Ибрахим ибн Якуба по време на търговските си обиколки из Европа срещнал в немския град Магдебург български пратеници, които отивали на аудиенция при императора на Свещената Римска империя Отон I. Тълкуването на това известие е направено от Васил Златарски и приемано от повечето учени, а именно, че това дипломатическо сближение между българи и немци било насочено срещу маджарите, които опустошавали през този период твърде активно Балканския полуостров. Тоест българският цар Петър търсел съюзник срещу маджарите в лицето на Отон I, който успял да ги разбие през 955 година. Дали тази мисия на българите е успяла е неизвестно, но сближението между българи и маджари в този период може би означава, че българската дипломация не е успяла с немците и е потърсила друго решение на въпроса[103].

---

[102] **Гошев, Ив.** Старобългарски глаголически и кирилски надписи. С., 1961, стр. 77–79; **Гюзелев, В.** Добруджанският надпис и събитията в България през 943 година. – В: Исторически преглед, 6, 1968, стр. 40–48; **Божилов, Ив.** Надписът на жупан Димитър от 943 година (Теории и факти). – В: Известия на Окръжния исторически музей и Българското историческо дружество – град Толбухин, 1, 1973, стр. 37–57.

[103] **Златарски, В.** Известието на Ибрахим-ибн-Якуба за българите от 965 година. – В: Златарски, В. Избрани произведения, т. 2. С., 1984, стр. 70–88; **Гюзелев, В.** Българските пратеничества при германския император Отон I в Магдебург (965) и в Кведлинб-

Българо-византийските отношения по време на мира между България и Византия били твърде сложни, но въпреки някои отрицателни явления, които го застрашавали мирът оцелял доста продължително време. По времето на император Роман I Лакапин този мир бил безоблачен, въпреки понякога твърде противоречивата политика на византийците, какъвто е случаят на отцепването на сръбския княз Чеслав от властта на България, изцяло подкрепено от Византия. Нещо повече, между владетелските дворове на България и Византия царяла безпрецедентна близост. Изворите споменават за чести посещения на българската царица Мария-Ирина Лакапина при своите роднини в Константинопол. Като последното се датира към 931 година, малко след смъртта на баща ѝ Христофор. Царицата пристигнала във византийската столица заедно с трите си деца и била почетена и обдарена богато от дядо си Роман Лакапин[104]. След смъртта на Роман I Лакапин през 945 година на византийският престол се качил законният наследник Константин VII Багренородни. И през неговото управление мирът бил запазен. Няма данни за противоречия по време на управлението на този византийски владетел. Като изключим сблъсъците с арабите, Константин VII предпочитал да води мирна политика и бил в мир със съседите си, както и с по-далечните народи[105]. Тези отношения се запазили и при наследникът на Константин VII, Роман II (959–963). При встъпването си на

ург (973). – В: Civitas Divino-Humana. Сборник в чест на професор Георги Бакалов. С., 2004, стр. 385–389.

[104] **Продължителят на Теофан** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 138; **Продължителят на Георги Монах** – ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 152–153; **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 535–536.

[105] **Острогорски, Г.** История на Византийската държава. С.,, без г. и., стр. 373–374.

престола, той изпратил до владетелите на „България и на западните и източните народи свои приятелски послания. Всички изказали благопожелания за щастието и приятелството с този самодържец и потвърдили приятелските договори"[106]. Въпреки тези потвърждения на договора с България, изглежда, българо-византийските отношения при Константин VII и Роман II били вече значително охладнели. Противоречията между България и Византия за контрола над Сърбия, както и противоречивата политика на двете държави спрямо маджарите и техните нашествия застрашавало мира, но въпреки това той се запазил. В този период се датира и смъртта на българската царица Мария-Ирина Лакапина. Главни източници за събитията през 50-те и 60-те години на X век са Скилица-Кедрин и Йоан Зонара. Скилица-Кедрин пише следното:

„Петър, царят на българите, възобновил мира веднага след смъртта на жена си и сключил договор с императорите, като дал за заложници и собствените си синове Борис и Роман. Не след дълго той починал"[107].

Сведенията на Йоан Зонара не се различават много от тези на Скилица-Кедрин и съобщават:

„И тъй предводителят на българите Петър, след като умряла неговата жена, подновил договора с ромеите и дал синовете си Борис и Роман за заложници"[108].

Тълкуването и датирането на тези събития е твърде сложен въпрос. Още Златарски налага своето мнение, че смъртта на българската царица и даването на Борис и Роман като заложници трябва да се датира през 963 година. Тази убеденост идва от сведението на Скилица-Кедрин, който поставя сключването на до-

---

[106] **Продължителят на Теофан** – ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 139.
[107] ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 257.
[108] ГИБИ, т. 7, 1968, стр. 178.

говора веднага след смъртта на българската царица, като споменава и че това станало при „императорите". Тези императори няма кои да бъдат други освен Василий II и Константин VIII, които управлявали след смъртта на Роман II под регентството на майка им Теофано. Тяхното управление преди идването на власт на Никифор II Фока се датира между 15 март и 16 август 963 година. Следователно подновяването на договора и изпращането на Борис и Роман като заложници трябва да бъде поставено в този период. Златарски, както и някои други учени поставя в същата година и смъртта на българската царица Мария-Ирина Лакапина[109]. Според други учени не може с пълна точност да се уточни годината на смъртта на българската царица. Джонатан Шепард най-общо я поставя в началото на 60-те години на X век[110]. Стивън Рънсиман я поставя през 965 година, без да обяснява защо[111]. Има и мнения, които изцяло се съмняват в сведенията на Скилица-Кедрин и Йоан Зонара за 60-те години на X век, смятайки ги за интерполация[112].

Която и да е била годината на смъртта на българ-

---

[109] **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 569; **Анастасијевић, Д.** Хронологија изашиљања Бориса II и Романа у талаштво на византиски двор. – В: Гласник Скопског научног друштва, кн. 2, св. 1–2, 1927, стр. 135–137; **Мутафчиев, П.** История на българския народ 681–1323. С., 1986, стр. 217; История на българите, т. 1. С., 2003 (Издателство „Труд"), стр. 279.

[110] **Шепард, Дж.** Неспокойни съседи. Българо-византийска конфронтация, обмен и съжителство през Средните векове. С., 2007, стр. 161.

[111] **Ръисиман, Ст.** История на Първото българско царство. С., 1993, стр. 154.

[112] **Божилов, Ив.; Гюзелев, В.** История на България, т. 1 – История на средновековна България VII–XIV век. С., 1999, стр. 294–295, 305, бел. 25.

ската царица Мария-Ирина Лакапина българо-византийските отношения се променят драстично след нея. Мария-Ирина Лакапина се явявала, като гарант на мира, подписан през 927 година. След смъртта ѝ мирът оставал без гарант. И византийците поставили условието като нова гаранция на мира да бъдат изпратени като заложници Борис и Роман, синовете и престолонаследниците на цар Петър. Българският владетел явно е продължавал да държи изключително много на мира с Византия, защото се съгласява на тази стъпка и праща синовете си в Константинопол[113].

Важен фактор в българо-византийските отношения през този продължителен мирен период било и разпространението на богомилството. Безпрецедентното разпростиране на тази ерес, която като зараза обхванала и България, и Византия, принудило цар Петър да търси съвета на константинополския патриарх Теофилакт. Запазено е писмо на константиноплоския патриарх Теофилакт (933–956) до българския цар Петър, в което се обяснява същността на ереста[114]. В тази връзка е интересен въпросът защо цар Петър се обръща към константинополския патриарх, а не търси съдействието на българския патриарх, който поне според повечето учени е избран след мира от 927 година. Това кара Иван Снегаров да се усъмни в равнопоставеното положение между българския патриарх и константинополския па-

[113] **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 569.

[114] Български превод на писмото при **Златарски, В**. История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 840–850 и **Ангелов, Б., Примов, Б., Батаклиев, Г.** Богомилството в България, Византия и Западна Европа в извори. С., 1967, стр. 41–46. Интересни наблюдение върху тази кореспонденция дава и **Minczew, Georgi.** Remarks on the Letter of the Patriarch Theophylact to Tsar Peter in the Context of Certain Byzantine and Slavic Anti-heretic Texts. – In: Studia Ceranea, 3, 2013, pp. 113–130.

триарх, смятайки, че цар Петър се е обърнал за съвет към Теофилакт заради по-висшия му сан пред този на българския патриарх[115]. Въпросът е спорен, но може да се предположи, че константинополската катедра, като значително по-стара от българската е имала повече опит при справянето с новите ереси и затова цар Петър търси съдействието ѝ.

През същата 963 година прославеният византийски пълководец Никифор Фока се жени за императрица Теофано и поема контрола над империята под името Никифор II Фока. В началото на управлението си той е твърде зает с арабите и запазва мира с България. Но към края на 60-те години на X век след успешните му кампании в Мала Азия и разгрома на арабите положението се променя драстично. Настъпва конфликт, главно заради българо-маджарският съюз, потърпевша от който е Византия. Това довежда до неизбежен конфликт и до разваляне на мира, продължил цели четири десетилетия[116].

---

[115] **Снегаров, Ив.** Първата българска патриаршия. – В: Годишник на Софийския университет. Богословски факултет, 26, 1948–1949, стр. 25.

[116] **Острогорски, Г.** История на византийската държава. С., без г. и., стр. 376–383.

ГЛАВА ТРЕТА

РАЗВАЛЯНЕ НА ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ БЪЛГАРИЯ И ВИЗАНТИЯ И ПОХОДЪТ НА КИЕВСКИЯ КИЯЗ СВЕТОСЛАВ В БЪЛГАРИЯ

С идването на византийския престол на Никифор II Фока през 963 година, българо-византийските отношения навлезли в качествено ново ниво на развитие. Необходимостта на византийския император да се справи първо с арабите, които заплашвали Мала Азия го принудила изглежда първоначално да продължи да поддържа мира с България. Междувременно и византийските хронисти споменават интересен епизод, който показва каква била всъщност една от основните причини за по-късния разрив в българо-византийските отношения.

Йоан Зонара описва развитието на нещата в края на 60-те години на X век по следния начин:

„Когато турките – сиреч угрите – опустошавали тракийските области, император Никифор писал на българския цар да не ги пуска да преминават Дунава и да опустошават ромейската държава. А той не послушал, като казал: „Когато те воюваха срещу нас, при все че бе повикан от нас, ти не пожела да ни дойдеш на помощ. И сега, когато по принуждение ние сключихме съюз с тях, ти ни караш да нарушим договора, да вдигнем оръжие срещу тях и да започнем безпричинна война." Прочее, след като получил отказ от тях, Никифор изпратил пратеници при княза на Русия Светослав, като

ги подтиквал срещу българите"[117].

Както виждаме от приведения извор, причината за скъсването на приятелските и съюзни отношения между България и Византия били маджарските набези, които били пропускани през българска територия, за да опустошават византийските владения. Изглежда, че след 963 година, когато на трона дошъл Никифор II Фока, цар Петър е потърсил помощ от византийците, но след отказа им се принудил да сключи съюз с маджарите и да ги пропуска през територията на България в ущърб на Византия. Но освен тази причина може да се посочи и нарастването на силата на Византия по това време. Никифор II Фока бил известен и талантлив пълководец още по времето на Константин VII Багренородни и Роман II. Успешните му походи срещу арабите върнали множество територии на Византия. Това продължило и след като станал император. Може би след това издигане на Византия и укрепването на мощта ѝ, мирът с България изглеждал вече твърде остарял и ненужен? Може би въпреки усилията на цар Петър да лавира между своите интереси и интересите на византийците, византийците в крайна сметка са решили да опитат да получат по-голяма изгода, като подновят военните действия срещу България, използвайки изпитаната тактика да подкупват северните народи, в случая в лицето на киевския княз Светослав? Изворите, с които разполагаме в настоящия момент, не ни дават възможност да предполагаме повече.

По сведенията на византийските хронисти Лъв Дякон[118], Скилица-Кедрин[119] и Йоан Зонара[120] събитията от 60-те години на X век могат да бъдат подредени по

[117] ГИБИ, т. 7, 1968, стр. 179.
[118] ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 246–251.
[119] ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 257; 259.
[120] ГИБИ, т. 7, 1968, стр. 178–179.

следния начин:

- Писмо на българския цар Петър до Никифор II с молба за помощ срещу маджарските нашествия.
- Отказ на византийския император Никифор II на този призив на българския цар.
- Сключване на договор между българи и маджари, след който маджарите били пропускани свободно през българската територия.
- Изгонването на българските пратеници от император Никифор II Фока, които отишли да искат дължимия годишен данък по договора от 927 година.
- Поход на Никифор II Фока в Тракия.
- Протест на византийския император Никифор II срещу свободното пропускане на маджарите през българска територия.
- Подкупване на киевския княз Светослав от византийците и първият му поход в България.

Първите четири събития най-вероятно трябва да бъдат датирани към началото на 60-те години на X век. Що се отнася до въпроса кога пристигат българските партеници в Константинопол и кога са изгонени, той става твърде сложен. Лъв Дякон свидетелства:

„Докато императорът бил зает с това, при него дошли пратеници на мизите и му казали, че техният господар иска обичайния данък и затова ги е изпратил сега при него. Той пламнал от гняв противно на навика си (защото като човек с твърд характер не се поддавал лесно на гняв) и, ядосан извън всяка мярка, казал с по-висок от обикновения си глас: „Позорно е сега за ромеите, ако те, които победиха с оръжие всички свои противници, трябва да плащат данък като роби на един беден и при това презрян скитски народ." След това се обърнал към своя родител Варда, който заседавал в

това време с него, понеже бил провъзгласен за кесар, и го запитал в недоумение: „Какво означава събирането на този данък, който мизите изискват от ромеите? Да не си ме родил роб, без сам да знаеш? И аз, светейшият ромейски император, да бъда подвластен на най-бедния и презрян народ, като му плащам данък." След това заповядал да набият пратениците и им казал: „Върнете си и обадете на вашия господар, облечения в кожух кожогризец: „Всевластният и велик ромейски император ще дойде веднага в страната ти и ще ти плати целия данък; така ще се научиш ти, трижди роб по прадеди, да признаваш за господари ромейските владетели, а не да искаш данък от тях като от роби". С тези думи той ги изпратил да се върнат в страната си..."[121]

Това събитие трудно може да се датира с точност. През лятото на 965 година византийските войски постигнали решителен успех срещу арабите, превземайки град Тарс. Това довело до триумф в Константинопол, който бил отпразнуван през цялата зима на 965–966 година. В разгара на празненствата пристигнала и злополучната българска делегация, която била изгонена по толкова унизителен начин[122].

В последвалите събития византийските хронисти

---

[121] ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 246–247.

[122] **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 570, прецизира датировката през пролетта на 966 година; **Мутафчиев, П.** История на българския народ 681–1323. С., 1986, стр. 217–218, приема, че това събитие се е случило в края на 966 година; **Рънсиман, Ст.** История на Първото българско царство. С., 1993, стр. 154, приема, че това събитие се е случило най-общо през зимата на 965–966 година, без да уточнява точно кога. Това се приема и от **Божилов, Ив, Гюзелев, В.** История на България, т. 1 – История на средновековна България VII–XIV в.. С., 1999, стр. 295, както и от **Николов, А.** Политическа мисъл в ранносредновековна България (средата на IX век – края на X век). С., 2006, стр. 280.

Лъв Дякон и Скилица-Кедрин дават до известна степен разнопосочни сведения. Лъв Дякон след изгонването на българските пратеници продължава да описва събитията по следния начин:

„... а после с добре подготвена войска тръгнал на поход срещу мизите и превзел с още първо нападение близките до ромейската граница крепости. Но като разгледал страната, император Никифор видял, че тя е обширна и стръмна страна (защото, да се изразим поетически, в страната на мизите „злини върху злини връхлитат"; там теснини и пропасти се редуват с гори и храсталаци, а след тях пък идат усои и мочурища; страната е извънредно богата с води, много гориста и оградена отвред с непроходими планини; разположена е край Хемус и Родопа и се напоява от големи реки. Император Никифор, като видял това, сметнал, че не трябва да води рамейската войска в безредие през тези опасни места, за да не би да я предаде на мизите да я изколят като добитък... Затова той решил да не се излага на опасност в недостъпните и опасни места и заедно с войската си се върнал във Византион."[123]

Доста по-различни сведения дава Скилица-Кедрин:

„В четвъртата година от царуването си през месец юни, 10-ти индиктион (Никифор) отишъл да навести тракийските градове и като стигнал до тъй наречения Голям окоп, писал на Петър, владетеля на България, да не допуща турките да преминават Истър и да опустошават ромейските земи."[124]

Както виждаме от приведените сведения, в писаното от Лъв Дякон се говори за целенасочен поход срещу България, докато в труда на Скилица-Кедрин се споменава само за мирна обиколка на византийския импе-

[123] ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 247.
[124] ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 259.

ратор из тракийските му владения. Първото сведение на Лъв Дякон се датира през 966 година, а второто на Скилица-Кедрин през 967 година. Всички автори приемат, че гореспоменатите сведения на двамата византийски писатели се отнасят за едно и също събитие. Васил Златарски приема датировката на Лъв Дякон[125]. Повечето автори обаче свързват тези събития с 967 година[126]. Ангел Николов пък приема сведенията на Скилица-Кедрин за мирният поход на Никифор II Фока по византийските крепости в Тракия[127]. Руският изследовател Иванов пък отрича, каквито и да е военни действия на Никифор II Фока срещу българите в този период[128]. Васил Гюзелев и Иван Божилов не се заемат да прецизират датировката и развоя на събитията, описани толкова различно от двамата византийски хронисти[129]. Въпросът остава неясен, въпреки, че е напълно възможно да става въпрос и за две различни събития описани от Лъв Дякон и Скилица-Кедрин. Каквато и да е истината за тези събития, византийските автори са категорични, че развалянето на взаимотношенията между византийци и българи е договорът на българския владетел с маджарите и пропускането им през българска територия

---

[125] **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 572.

[126] **Мутафчиев, П.** История на българския народ 681–1323. С., 1986, стр. 218; **Баласчев, Г.** Българите през последните десетгодишнини на десетия век. С., 1927, стр. 5; **Тивчев, П.** За войната между Византия и България през 977 г. – В: Исторически преглед, 4, 1969, стр. 87–88.

[127] **Николов, А.** Политическа мисъл в ранносредновековна България (средата на IX – края на X век). С., 2006, стр. 280–281.

[128] **Иванов, С. А.** Византийско-болгарские отношения в 966–969 гг. – В: Византийский временник, 42, 1981, стр. 88–100.

[129] **Божилов, Ив., Гюзелев, В.** История на България, т. 1 – История на средновековна България VII–XIV век. С., 1999, стр. 295–296.

да опустошават византийските области. В отговор на тази политика византийският император отправил писмо до българския владетел Петър да преустанови тези действия, но получил отказ. Тогава бил намесен факторът Светослав, което довело до значителни промени. Интересно е, че Лъв Дякон един от най-подробните извори за тази епоха, не съобщава за писмото на Никифор II Фока към българския владетел.

Скилица-Кедрин описва събитията по следния начин:

„Но понеже Петър не го послушал (за унгарците), а отказвал под различни предлози, Никифор изпратил синът на херсонския управител – Калокир, като го почел с титла патриций, при руския княз Светослав, за да го убеди с обещания за дарове и немалки почести да предприеме поход срещу българите. Прочее русите се съгласили и нахлули в България през месец август, 11-ти индиктион, в петата година от царуването на Никифор. Те разорили много български градове и земи и като събрали грамадна плячка, върнали се в страната си."[130]

Йоан Зонара разказва същите събития:

„Прочее, след като получил отказ от тях (българите), Никифор изпратил пратеници при княза на Русия Светослав, като го подтиквал срещу българите. Затова той изпратил в Русия Калокир, сина на херсонския протевон. И тъй руска войска потеглила на поход срещу българите и опустошила голяма част от страната им и откарала оттам безбройна плячка."[131]

Най-подробни сведения дава Лъв Дякон. След изгонването на българските пратеници той описва събитията така:

---

[130] ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 259.

[131] ГИБИ, т. 7, 1968, стр. 179.

„След това удостоил с чин патриций и известния Калокир, буен и смел човек, и го изпратил при тавроскитите, наричани в обикновения говор „Рос“. Той му дал около петнадесет кентенарии злато, за да го разпредели между тях и да ги склони да отидат в страната на мизите, за да я завладеят. Калокир побързал да отиде при тавроскитите... Докато императорът се занимавал с тези работи в Сирия и във Византион, патриций Калокир, изпратен при тавроскитите по царска воля, пристигнал в Скития. Той се сприятелил с предводителя на таврите, подкупил го с подаръци, очаровал го с примамливи обещания... и го склонил да потегли с голяма войска срещу мизите. Калокир му предложил, като победи мизите, да завоюва страната им и да я притежава като свое собствено владение, но (Светослав) да му помогне срещу ромеите, за да завземе царския престол и да получи върховната власт в ромейската държава. При това обещал да му даде от царската хазна големи и неизброими съкровища. Като чул тези думи, Светослав... не бил в състояние да удържи порива си. Обзет от надежди за богатство, той мечтаел да завладее страната на мизите. При това като човек пламенен и смел, силен и решителен, той привлякъл цялата младеж на таврите за този поход. И тъй той събрал войска от шестдесет хиляди храбри войници, без наемните, и тръгнал срещу мизите заедно с патриций Калокир, с когото се сближили чрез приятелство като с роден брат. Щом преплувал Истър и вече се готвил да слезе на брега, мизите разбрали какво става, събрали войска от около тридесет хиляди души и се опълчили срещу него. Обаче таврите стремително се спуснали от лодките и с издадени напред щитове и с извадени мечове започнали от всички страни да избиват мизите. А мизите, като не могли да понесат дори и първия напор, се обърнали в

бягство и безславно се затворили в Доростол... Казват, че в това време вождът на мизите Петър, боголюбив и достопочтен мъж, опечален от неочакваното бягство, получил епилептичен удар и като преживял още малко време след това, напуснал този свят."[132]

Сведение за първия поход на киевския княз Светослав се съдържа и в руската летопис „Повесть временных лет". Там се съобщава, че той превзел 80 български града по Дунав и се установил в Переяславец. Но печенезите нападнали Киев и той бил принуден да се оттегли[133].

Датировката на този първи поход на Светослав срещу България е твърде спорен въпрос. Според сведенията на Скилица-Кедрин годината трябва да е 968-а, но според руския летопис тя е 967 година. Изследователите са се разделили на два лагера. Едните приемат, че походът е през 967 година, другите през 968 година. Златарски приема, че походът е извършен в края на пролетта или началото на лятото на 968 година[134]. Каришковски приема, че походът е извършен през август 968 година[135].

Лебедев също смята, че първият поход е през ав-

---

[132] ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 247–249.

[133] Повесть временных лет, перевод Д. С. Лихачева и Б. А. Романова, т. 1. М.-Л., 1950, стр. 47–48.

[134] **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 577–578.

[135] **Карышковский, П. О.** Валканские войны Святослава в византийской исторической литературе. – В: Византийский временник, 6, 1953, стр.36–71; **Карышковский, П. О.** О хронологии русско-византийской войны при Святославе. –. В: Византийский временник, 5, 1952, стр. 127–138; **Карышковский, П. О.** К истории балканских войн Святослава. – В: Византийский временник, 7, 1953, стр. 224–243; **Карышковский, П.** Русско-болгарские отношения во время Балканских войн Святослава. – В: Вопросы истории, 8, 1951, стр. 101–105.

густ 968 година[136]. На подобно мнение е и Тихомиров, който също приема, че походът се е състоял през 968 година[137]. Напоследък мнението на Каришковски с нови доказателства се подкрепя и от сръбския изследовател Сърджан Пириватрич[138]. Петър Мутафчиев приема, че походът е извършен през лятото на 967 година[139]. На подобно мнение е и Стоукс[140]. Въпросът остава все още спорен и без нови извори и двете дати остават недоказуеми.

Както видяхме от приведените сведения, плановете на Никифор II Фока да омаломощи България чрез помощта на русите претърпели пълен неуспех след предателството на Калокир. Русите се превърнали в напълно неуправляем фактор[141].

В разгара на тези събития българската дипломация не оставала безучастна, а действала твърде активно. Епископът на Кремона Лиутпранд като пратеник в

---

[136] **Лебедев, И.** Войны Святослава I. – В: Исторический журнал, 5, 1938, стр. 47–54.

[137] **Тихомиров, М. Н.** Исторические связи России со славянскими странами и Византией. М., 1969, стр. 111–114.

[138] **ПириватриЋ, С.** – Два хронолошки прилога о крају првог бугарског царства. – В: Зборник радова Византолошког института, 34. Београд, 1995, стр. 51–55.

[139] **Мутафчиев, П.** История на българския народ 681–1323. С., 1986, стр. 218.

[140] **Stokes, A. D.** The Background and Chronology of the Balkan Campaigns of Svyatoslav Igorevich. – In: Slavonic and East European Review, 40. London, 1962, pp. 44–57.

[141] За мисията на Калокир при Светослав и последвалите събития вж. **Знойко, Н.** О посолстве Калокира в Киев.– В: Журнал Министерства Народного Просвещения, Новая серия, ч. 8, 1907, стр. 229–272, вж. също и **Сахаров, А. Н.** Балканские походы Святослава и дипломатия древней Руси. – В: Вопросы истории, 2, 1982, стр. 81–107; **Мутафчиев, П.** Русско-болгарския отношения при Святослава. – В: Seminarium Kondakovianum, 4, 1931, стр. 77–92.

Константинопол на императора на Свещената Римска империя Отон I съобщава за българско пратеничество, което пристигнало почти заедно с него. Това събитие се датира на 28–29 юни 968 година. От описанието става ясно, че българското посолство било прието добре и били спазени всички договорености съгласно мира от 927 година[142]. Поради объркаката и спорна хронология на нашествието на Светослав, както се разбира, не е напълно ясно дали това пратеничество е станало преди или след похода на киевския княз. Златарски приема, че то е станало по време на самото нашествие на Светослав[143]. От своя страна Пламен Павлов приема, че то е станало преди нашествието на киевския княз[144]. Въпросът е все още спорен и търпи корекции. По времето на нашествието българската дипломация действала и в друга посока. В „Повесть временных лет" се споменава за печенежко нашествие и обсада на Киев по време на похода на Светослав срещу България. Според Златарски двете събития са свързани и това нашествие срещу Киев е инспирирано от българския владетел, който подкупил вождовете на печенезите да отвлекат по този начин вниманието на киевския княз[145]. В друга връзка Лъв Дякон споменава, че след Калокировото предателство Никифор II Фока, твърде уплашен от нещастното стечение на обстоятелствата, проводил, като пратеници при българският владетел патриция Никифор, по прякор Еротик и евхаитийския проедър Филотей. Обосновавайки се с общата им християнска

---

[142] ЛИБИ, т. 2, 1960, стр. 324–327.

[143] **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 582–583.

[144] История на българите, т. 1. С., 2003 (Издателство „Труд"), стр. 282.

[145] **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр. 583.

вяра, в противовес на езичниците варяги, те поискали девойки от царски произход за синовете на император Роман. Българите посрещнали с радост това предложение и изпратили невестите, като умолявали византийците да им помогнат срещу варягите[146]. Чия е била инициативата за сключването на това примирие между България и Византия е трудно да се каже. Лиутпранд и Лъв Дякон дават различни сведения. Златарски приема двете свидетелства, като за едно събитие, доверявайки се на твърденията на Лиутпранд[147]. Това се отхвърля от Петър Мутафчиев, който приема твърдението на Лъв Дякон за византийска инициатива[148]. Въпросът е все още спорен. Но е напълно възможно да става въпрос за две различни събития. Първоначалната инициатива да е на българския владетел Петър, преди или по време на нашествието на Светослав, и византийска инициатива, като отговор на българската по време на похода на киевския княз. Събитията през цялото десетилетие на 60-те години на X век са с твърде спорна и объркана хронология. До съюз обаче не се стига, тъй като малко след като били изпратени българските невести в Константинопол, Петър неочаквано починал от апоплектичен удар на 30 януари 969 или 970 година[149]. Така бил сложен край на цяла епоха в българската история, а именно царуването на цар Петър I, важен дял от което били и българо-византийските отношения. Но

---

[146] ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 249–251.

[147] **Златарски, В.** История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002, стр.. 582–586.

[148] **Мутафчиев, П.** Русско-болгарские отношения при Святослав. – В: Seminarium Kondakovianum, 4, 1931, стр. 85..

[149] За споровете и различните мнения за годината на смъртта на цар Петър вж. **ПириватриЋ, С.** Два хронолошки прилога о крају првог бугарског царства. – В: Зборник радова Византолошког института, 34. Београд, 1995, стр. 55–62.

нека в заключение добавим, че името на този български владетел се превърнало в свещено име за по-късните владетели примери, за което са Петър Делян и Теодор-Петър, основателя на Второто българско царство, заедно с брат си Асен. И в двата случая става въпрос за владетели, които не получавали признание от Византия, затова според някои изследователи те използвали името на цар Петър, за да направят връзката с Първото българско царство и да получат признанието, което вече бил получил цар Петър от Византия[150]. Нещо повече, може да се предположи, че като най-уважава фигура от Първото българско царство, като личност налагала и следвала плътно християнството и добродетелта Петър бил пример за подражание, което довело и до обявеното му за светец и за създаването на култа към него.

[150] **Чешмеджиев, Д.** Няколко бележки за култа към цар Петър I (927–965). – В: Християнската традиция и царската институция в българската култура. Шумен, 2003, стр. 23–37; **Степанов, Цв.** Михаил, Петър, Йоан, Асен: в размисъл за името-символ на власт в средновековна България.– В: История, 1/2, 2003, стр. 30–38; **Николова, Б.** – Цар Петър и характерът на неговия култ. – В: Старобългаристика, XXXIII, 2, 2009, стр. 63–77.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Управлението на цар Петър I представлява цяла епоха в историята на Българската държава. Той е най-дълго управлявалият български владетел (повече от 40 години). В това дълго управление централно място заемат българо-византийските отношения.

Българо-византийските отношения могат да бъдат разделени на няколко етапа:

- Първият етап обхваща периода веднага след смъртта на цар Симеон. Той се характеризира с враждебност от страна на новия владетел към Византия. Изворите споменават за нападение на българите срещу византийска Тракия. Малко след това били изпратени и пратеници, които да искат мир с Империята.
- Вторият период е свързан с политиката на мир между България и Византия. Най-важното събитие и безспорен успех на българската дипломация е договорът от 927 година. Макар Петър да се отказва от доста завоевания на баща си Симеон, както и от претенциите му за титлата „цар на българи и ромеи", договорът дава за пръв път на български владетел титлата „цар", вече официално призната от Византия. А на българския църковен водач е призната титлата патриарх. Границата е уредена, разменени са пленниците и настъпва мир, гарантиран от династичния брак между българския владетел Петър и Ирина-Мария Лакапина, дъщерята на император Христофор и внучка на император Роман Лакапин, . Този мирен период може да се раздели на два етапа. Единият етап обхваща времето до смъртта на царица Мария-Ирина, а вторият - времето след

нейната смърт. В първия етап цари абсолютен мир между двете държави. Няма друго време от историята на Византия и България, когато мирът да е бил толкова безоблачен, както в онези години. Сродените владетелски дворове живеели в безпроблемно приятелство, ненарушавано от нищо. Това разбирателство с Византия обаче довежда до неприязнена реакция в някои кръгове в България, примери за което са въстанията на братята на цар Петър – Йоан и Михаил. Но въпреки тези добри отношения има едно събитие, което донякъде показва подмолната политика от страна на Византия, насочена изцяло срещу България. Става въпрос за бягството на сръбския княз Чеслав и отцепването на Сърбия от територията на българската държава. Константин Вагренородни е категоричен, като отбелязва, че това събитие е станало изцяло с помощта на византийския император. Интересното в случая е, че липсва информация в изворите за някаква реакция от страна на Петър. Въпреки тези действия от страна на Византия мирът бил запазен.
Важен фактор в този мирен период между България и Византия били маджарските нашествия. В изворите се споменават множество походи през 40-те, 50-те и 60-те години на X век. Маджарите преминавали и през българска, и през византийска територия, а двете държави страдали еднакво от тези нападения. Изглежда, поне както личи от изворите в началото на 60-те години, българският владетел поискал помощ от византийците, за да се справи с тях, но не я получил. Това принудило цар Петър да потърси друго решение и той сключил договор с маджарите, като започнал

да ги пропуска през българска територия да опустошават Византия. Това довежда до конфликт, за който ще стане дума по-нататък. Примери за добрите отношения между българи и византийци са и предупрежденията, които направил цар Петър към византийците за походите на киевския княз Игор през 941 и 944 година. Важен фактор в Балканската политика били и печенезите. Както твърди в съчинението си Константин Багренородни, те можело да бъдат използвани срещу българите, ако те покажели нелоялно отношение към Византия, въпреки опитите им да поддържат добри отношения с печенезите. След Константин VII Багренордни на трона дошъл синът му Роман II (959–963).Той потвърдил договорите с всички народи, включително и с българите. Мирът продължавал да съществува, макар и да бил вече охладнял след смъртта на Роман I Лакапин през 945 година. Б началото на 60-те години на X век се поставя най-общо и смъртта на гаранта на мира българската царица Мария-Ирина Лакапина. Започва вторият етап в българо-византийските мирни взаимоотношения. Като гаранти на мира след смъртта на българската царица влезли синовете на цар Петър, Борис и Роман, които били изпратени като заложници в Константинопол. А през 963 година на византийския трон седнал прославеният византийски пълководец Никифор II Фока. Българо-византийските отношения навлезли в нов етап през неговото управление.

Като основна причина за развалянето на взаимоотношенията между византийци и българи бил маджарският фактор. Пропускането на маджа-

рите през българска територия, за да опустошават Византия, дало основание на византийците да развалят досега съществуващите мирни отношения. Но причината може да се корени подълбоко. Нарастването на силата на Византия в този период и успешните ѝ действия срещу арабите дало възможност на византийците да обърнат внимание и на България. През 965 година византийската войска постигнала решителна победа срещу арабите, превземайки Тарс. Това довело до триумф в Константинопол, който бил отпразнуван през цялата зима на 965–966 година. В този период в Константинопол пристигнала и българска делегация да иска дължимия данък от византийците. Но българите били позорно бити и изгонени по заповед на императора отказвал да им плаща данък, което било пряко нарушение на договора от 927 година. Последвалите действия са описани разнопосочно от хронистите. Лъв Дякон говори за поход срещу пограничните територии на България, където били превзети някои български крепости. Но императорът се уплашил от насечения терен на българската територия и не продължил. Скилица-Кедрин от своя страна говори за поход на Никифор II Фока из тракийските крепости на империята му. Но не споменава за нахлуване в българска територия. Във връзка с този оглед на тракийските крепости Скилица-Кедрин съобщава и за писмо на византийския император до цар Петър, с което изисквал последният да не пропуща през своя територия маджарите. Дали е имало война в истинския смисъл на думата не е съвсем ясно, но отношенията между византийци и българи вече

били значително охладнели и навлизали в нов етап, както си личи и последвалите събития. За да омаломощи българската държава, Никифор II Фока изпратил сина на херсонския управител Калокир до киевския княз Светослав с мисия да го подкупи и тласне към поход срещу България. Мисията била успешна и през 967-968 година киевският княз нахлул в България, разбивайки българската войска и превземайки множество крепости. Но Калокир извършил предателство, показвайки амбиции да превземе византийския трон, спечелвайки за съюзник Светослав. Това принудило Никифор II Фока да смени рязко политиката си.

Четвъртия етап се характеризира с опит за подобряване на отношенията и сключване на нов мир. На 28–29 юни 968 година кремонският епископ Лиутпранд, пратеник на императора на Свещената Римска империя Отон I, споменава за българско пратеничество при византийците. Но поради объркаката хронология на сведенията за похода на киевския княз, не е съвсем ясно дали това пратеничество е станало преди или след похода на Светослав. В друга връзка Лъв Дякон споменава, че след предателството на Калокир, Никифор II Фока бил твърде много уплашен от нещастното стечение на обстоятелствата, които превърнали Светослав в напълно неуправляем фактор, проводил като пратениците при българския владетел патриция Никифор, по прякор Еротик и евхаитийския проедър Филотей. Те поискали дъщери от царско потекло за синовете на император Роман. Българите посрещнали с радост това предложение и изпратили невести-

те, като умолявали византийците да им помогнат срещу русите. Но чия е била в крайна сметка инициативата за това примирие е трудно да се каже. Лиутпранд и Лъв Дякон дават различни сведения. Дали тези две сведения се отнасят за едно и също събитие, както смятат мнозина изследователи, или за две различни събития, въпросът не е съвсем ясен. До съюз обаче не се стига, тъй като малко след като били изпратени в Константинопол невестите българският владетел Петър неочаквано починал от апоплектичен удар на 30 януари 969 или 970 година, годината на смъртта му не е съвсем ясна.

Както виждаме от приведените данни, българо-византийските отношения през управлението на българският владетел Петър I са основни през дългото му царуване. Отношенията между византийци и българи са многоаспектни, свързани с трудни моменти в тяхната история, но въпреки всичко продължителният мир дал възможност на българското царство да постигне това духовно и културно сплотяване, рожба на което е и старобългарската култура.

ИЗВОРИ

- ГИБИ, т. 5, 1964.
- ГИВИ, т. 6, 1965.
- ГИБИ, т. 7, 1968.
- **Златарски, Васил.** Известието на Ибрахим-ибн-Якуба за българите от 965 година – В: **Златарски, Васил**. Избрани произведения, т. 2. С., 1984.
- **Константин Багрянородный.** Об управлении империей. Текст, перевод, коментарий. М., 1991.
- ЛИБИ, т. 2, 1960.
- Повесть временных лет, перевод Д. С. Лихачева и Б. А. Романова, т. 1 М. - Л., 1950.
- **Jenkins, Romilly J. H.** The Peace with Bulgaria (927) Celebrated by Theodore Daphnopates. – In: Jenkins, Romilly J. H. – Studies on Byzantine History of the 9th and 10th centuries. London, 1970.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

- **Ангелов, Д.; Примов, Б.; Батаклиев, Г.** Богомилството в България, Византия и Западна Европа в извори. С., 1967.
- **Анастасиевић, Д.** Хронологија изаштљања Бориса II и Романа у талаштво на византиски двор. – В: Гласник Скопског научног друштва, кн. 2, св.1–2, 1927.
- **Бакалов, Георги**. Царската промулгация на Петър и неговите приемници в светлината на българо-византийските дипломатически отношения след договора от 927 година. – В: Исторически преглед, 6, 1983.
- **Бакалов, Георги.** Средновековният български владетел. С.,1995.
- **Бакалов, Георги**. Цар Петър (927–970) и неговото време. – В: История, 2, 1992.
- **Баласчев, Георги.** Българите през последните десетгодишнини на десетия век. С., 1927.
- **Богданов, Иван**. Симеон Велики. С., 1974.
- **Божилов, Иван**. Цар Симеон Велики (893–927). Златният век на средновековна България. С., 1983.
- **Божилов, Иван**. Българите във Византийската империя. С., 1995.
- **Божилов, Иван**. България и печенезите (896–1018). – В: Исторически преглед, 2, 1973.
- **Божилов, Иван**. Надписът на жупан Димитър от 943 година (Теории и факти). – В: Известия на Окръжния історически музей и Българското историческо дружество – Толбухин, 1, 1973.
- **Вожилов, Иван; Гюзелев, Васил**. История на България, т. 1 – История на средновековна Бъл-

гария VII–XIV век. С., 1999.
- **Венедикова, Катерина**. Българите в Мала Азия. От древността до наши дни. София - Стара Загора, 1988.
- **Герасимов, Тодор**. Оловни печати на българските царе Симеон и Петър – В: Известия на Българския археологически институт, т. 22, 1939.
- **Гильфердинг, А**. Собрание сочинения, т. 1. Санкт Петербург, 1868.
- **Гошев, Иван**. Старобългарски глаголически и кирилски надписи. С., 1961.
- **Грот, К**. Известия Константина Багрянородиого о сербах и хорватах. Санкт Петербург, 1880.
- **Гюзелев, Васил**. Бележки върху йерархическия статус на българската църква и нейния върховен предстоятел през първия век от Покръстването 865–971. – Б: Религия и църква в България. Социални и културни измерения в Православието и неговата специфика в българските земи. С., 1999.
- **Гюзелев, Васил**. Значението на брака на цар Петър (927–969) с ромейката Мария-Ирина Лакапина (911–962). – В: Културните текстове на миналото: носители, символи и идеи. Материали от Юбилейната международна научна конференция в чест на 60-годишнината на проф. Казимир Попконстантинов, т. 1. С., 2005.
- **Гюзелев, Васил.** Добруджанският надпис и събитията в България през 943 г. – В: Исторически преглед, 6, 1968.
- **Гюзелев, Васил**. Българските пратеничества при германския император Отон I в Магдебург (965) и в Кведлинбург (973). – В: Civitas Divino-Humana. Сборник в чест на професор Георги Ба-

калов. С., 2004.
- **Дил, Ш**. История Византийской империи. М., 1948.
- **Димитров, Христо**. Българо-унгарските отношения през Средновековието. С., 1998.
- **Димитров, Христо**. България и номадите до началото на XI век. С., 2011.
- **Дринов, Марин**. Южните славяни и Византия през X век. С., 1930.
- **Дуйчев, Иван**. Рилският светец (фототипно издание). С., 1990.
- **Дьолгер, Фр**. Средновековното семейство на владетелите и народите и българския владетел. – В: Списание на Българската Академия на Науките, клон Историко-Филологически, т. 32, кн. 66, 1943.
- **Звездов, Станимир**. Договорът от 927 година между България и Византия – В: История, 3, 2015.
- **Златарски, Васил**. История на българската държава през Средните векове, т. 1, ч. 2. С., 2002.
- **Златарски, Васил**. Български архиепископи-патриарси през Първото царство. – В: Известия на Историческото дружество в София, т. 6, 1924.
- **Знойко, Н**. О посолстве Калокира в Киеве. – В: Журнал Министерства Народного Просвещения, Новая серия, ч. 8, 1907.
- **Иванов, Йордан**. Български старини из Македония. С., 1970.
- **Иванов, С. А**. Византийско-болгарские отношения в 966–969 гг. – В: Византийский временник, 42, 1981.
- **Иванова, О. В**. Восстание 930 г. в Волгарии и болгаро-византийские отношения. – В: Славяне

и их соседи. Международные отношения в эпоху феодализма. М., 1989.
- **Игнатов, Веселин**. Българските царици. Владетелките на България VII–XIV век. С., 2008.
- **Иречек, Константин**. История на българите. С., 1999.
- **Јиречек, Константин.** Историја Срба, кн.1, Београд,1978.
- История на българите, т. 1. С., 2003 (Издателство „Труд").
- История на България, т. 2. С., 1981 (Издателство на БАН).
- **Йорданов, Иван**. Още веднъж за моливдовулите на Йоан Багатур – В: Проблеми на прабългарската история и култура, т. 1. С.,1989.
- **Йорданов, Иван**. Печатите на преславските владетели 893–971. С., 1993.
- **Йорданов, Иван**. България и Византия (864–971). Приноси на сфрагистиката. – В: Пътуванията в средновековна България. С., 2009.
- **Йорданов, Иван**. Корпус на печатите на средновековна България. С., 2001.
- **Карышковский, П. О.** Балканские войны Святослава в византийской исторической литературе. – Б: Византийский временник, 6, 1953.
- **Карышковский, П. О**. О хронологии русско-византийской войны при Святославе – В: Византийский временник, 5, 1952.
- **Карышковский, П. О.** К истории балканских войн Святослава. – В: Византийский временник, 7, 1953.
- **Карышковский, П.** Русско-болгарские отношения во время Валканских войн Святослава. – Б: Вопросы истории, 8, 1951.

- **Коледаров, Петър**. Цар Петър I. – В: Военно-исторически сборник, 4, 1982.
- **Коледаров, Петър**. Политическа география на Средновековната българска държава, ч.1. С., 1979.
- **Лебедев, И.** Войны Святослава I. – В: Исторический журнал, 5, 1938.
- **Мутафчиев, Петър**. История на българския народ 681–1323. С., 1986.
- **Мутафчиев, Петър**. Маджарите и българо-византийските отношения през третата четвърт на X век. – В: Годишник на Софийския университет. Историко-филологически факултет, XXXI, 8, 1935.
- **Мутафчиев, Петър**. Русско-болгарские отношения при Святослава. – В: Seminarium Kondakovianum, 4, 1931.
- **Николаев, В. Д**. Значение договора 927 г. в истории болгаро-византийских отношениях. – В: Проблемы истории античности и средных веков, 1982.
- **Николов, Георги Н**. Централизъм и регионализъм в ранносредновековна България. С., 2005.
- **Николов, Аигел**. Политическа мисъл в ранносредновековна България (средата на IX век – началото на X век). С., 2006.
- **Николова, Бистра**. Неравният път на признанието. Каноничното положение на българската църква през Средновековието. С., 2001.
- **Николова, Бистра**. Цар Петър и характерът на неговия култ. – В: Старобългаристика, XXXIII, 2, 2009.
- **Оболенски, Димитри**. Византийската общност. Източна Европа 500–1453. С., 2001.
- **Острогорски, Георгий**. История на Византий-

ската държава. С., без година на издаване.
- **Острогорски, Г.** Порфирогенитова хроника српских владара и њени хронолошки подаци. – В: Острогорски, Г. – Сабрани дела, 4. Београд, 1969.
- **Павлов, Пламен**. Братята на цар Петър и техните заговори. – В: История, 4–5, 1999.
- **Павлов, Пламен**. Векът на цар Самуил. С., 2014.
- **Пириватрић, С**. Два хронолошки прилога о крају првог бугарског царства – В: Зборник радова Византолошког института, 34. Београд, 1995.
- **Пириватрич, С**. Самуиловата държава. Обхват и характер. С., 2000.
- **Попконстантинов, Казимир**. Нов печат на цар Петър. – В: Нумизматика, г. 13, кн. 3, 1979.
- **Рънсиман, Стивън**. История на Първото българско царство, 1993.
- **Сакъзов, Янко**. Българите в своята история. С., 1993.
- **Сахаров, А. Н**. Валканские походы Святослава и дипломатия древней Руси. – В: Вопросы истории, 2, 1982.
- **Снегаров, Иван**. Първата българска патриаршия. – В: Годишник на Софийския университет. Богословски факултет, т. 26, 1948-1949.
- **Степанов, Цветелин**. Михаил, Петър, Йоан, Асен: в размисъл за името-символ на власт в средновековна България. – В: История,1–2, 2003.
- **Стоименов, Димитър**. Към договора между България и Византия от 927 година. – В: Векове, 6, 1988.
- **Събев, Тодор**. Самостойна народностна църква в средновековна България. С., 1987.
- **Тивчев, Петър**. За войната между Византия и България през 977 г. – В: Исторически преглед,

4, 1969.
- **Тихомиров, М. Н.** – Исторические связи России со славянскими странами и Византией. М., 1969.
- **Тодоров, Тодор**. Константин Багренородни и династичният брак между владетелските домове на Преслав и Константинопол от 927 година. – В: Преславска книжовна школа, т. 7. Шумен, 2004.
- **Тодоров, Тодор**. За мотивацията на българската делегация в Константинопол през есента на 927 година. – В: Пътуванията в средновековна България. Велико Търново, 2009.
- **Тодоров, Тодор**. Владетелският статут и титла на цар Петър след октомври 927 година: писмени сведения и сфрагистични данни. – В: Юбилеен сборник. Сто години от рождението на д-р Васил Хараланов (1907–2007). Шумен, 2008.
- **Тотев, Тотю**. Оловен печат на цар Петър (927–968). – В: Нумизматика, г. 23, кн. 2, 1989.
- **Успенский, Ф. И**. История Византийской империи. Период Македонской династии (867–1057). М., 1997.
- **Ћоровић, В**. Када је Часлав дошао на власт. – В: Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, 14. Београд, 1934.
- **Чешмеджиев, Димо**. Няколко бележки за култа към цар Петър I (927–965). – В: Християнската традиция и царската институция в българската култура. Шумен, 2003.
- **Шепард, Джонатан**. Неспокойни съседи. Българо-византийска конфронтация: обмен и съжителство през Средните векове. С., 2007.
- **Юрукова, Йорданка**. Сребърен печат на цар Петър (927–968). – В: Нумизматика, г. 14, кн. 3, 1980.

- **Alexandrov, Emil**. The Bulgarian-Byzantine Treaty of 927 (International Law Analysis). – In: Bulgarian Historical Review, 1. C., 1993.
- **Browning, R.** Byzantium and Bulgaria. A comparative study across the early medieval frontier. London, 1975.
- **Dolger, Fr**. Byzans und die Europaische staatenwelt. Speyer am Rhein, 1953.
- **Dujcev, I.** On the Treaty of 927 with the Bulgarians. – In: Dumbarton Oaks papers, 32. Dumbarton Oaks papers, 1978.
- **Fine, John V.A.** The Early Medieval Balkans. Ann Arbor, 1983.
- **Gelzer, H**. Der Patriarchat von Achrida. Leipzig, 1902.
- **Georgieva, S.** The Byzantine princesses in Bulgaria. – In: Byzantinobulgarica, 9, 1995.
- **Minczew, Georgi.** Remarks on the Letter of the Patriarch Theophylact to Tsar Peter in the Context of Certain Byzantine and Slavic Anti-heretic Texts. – In: Studia Ceranea, 3, 2013.
- **Rambaud, Alfred**. L'empire grec au X-me siècle. Paris, 1870.
- **Runciman, St**. Emperor Romanus Lacapenus and his reign. Cambridge, 1929.
- **Songeon, R. P. Geerin**. Histoire de la Bulgarie. Paris, 1913.
- **Stokes, A. D.** The Background and Chronology of the Balkan Campaigns of Svyatoslav Igorevich – In: Slavonic and East European Review, 40. London, 1962.
- **Tinnefeld, F**. Byzantinische auswartige Heiratspolitik vom 9. Zum 12. Jahrhundert – In: Byzantinoslavica, LIV, 1. Prague, 1993.

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

- ГИБИ – Гръцки извори за българската история.
- ЛИБИ – Латински извори за българската история.

ИЗВОРИ ЗА ВЪЛГАРО-ВИЗАНТИЙСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ ПРЕЗ УПРАВЛЕНИЕТО НА ЦАР ПЕТЪР I

ЖИТИЕ НА МАРИЯ НОВА

(ГИВИ, т. 5, 1964, стр. 80)

Малко по-късно казаният Симеон напуснал жалката си душа и Петър, неговият син, наследил властта. Той, като се възползвал твърде варварски от обстоятелствата, разрушил до основи завзетите от неговия баща градове в Тракия, повикал при себе си намиращите се в тях българи и с тях по същия начин разрушил Виза.

ПРОДЪЛЖИТЕЛЯТ НА ТЕОФАН

(ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 135–139)

Той (Симеон) поставил за владетел сина си Петър, когото имал от втората си жена, сестрата на Георги Сурсувул, който бил оставен от Симеон за настойник на децата му. А Михаил, роден от първата му жена, той подстригал за монах. Йоан пък и Вениамин, братята на Петър, още се обличали в българско облекло.

Когато околните народи – хървати, турки и други – узнали за смъртта на Симеон, те решили да се отправят на поход против българите. Понеже силен

глад, придружен от скакалци, измъчвал много българския народ, българите се опасявали от нашествието на другите народи, а още повече се страхували от нападението на ромеите. След като направили съвещание, те се отправили на поход против ромеите и стигнали в Македония, за да внушат страх, както е естествено на ромеите. Когато след това узнали, че император Роман възнамерява да се отправи против тях, Петър и Георги изпратили скришом един монах на име Калокир, по род арменец, който носел със себе си хрисовул. Съдържанието на този хрисовул гласело, че те приемат мира с ромеите и не само са готови да сключат такъв мир, но ако ромеите желаят, да сключат и брачен договор. Императорът с голяма радост приел тоя монах и веднага изпратил с дромон монаха Теодосий Авука и царския свещеник Константин Родий, за да преговарят в Месемврия с българите за мир... След като пристигнали и уговорили онова, що било необходимо, те се върнали по суша заедно с българина Стефан. След тях пристигнали и Георги Сурсувул, Симеон калутеркан и усампсис, Симеон, шурей на българския владетел, а заедно с тях неговият сродник Стефан, а също така Маготин, Крон и Миник били изпратени при император Роман. Когато видели дъщерята на император Христофор Мария и я харесали много, те сключили първом споразумение за мир и тогава писали на Петър бързо да пристигне. Магистър Никита, сват на император Роман, бил изпратен да посрещне и да доведе Петър до столицата. Когато българинът Петър пристигнал, император Роман се качил на триера и отишъл във Влахерните. Там посрещнал пристигащия при него Петър и го приветствувал. След като поговорили помежду си, както е прието, подписали мирния договор и споразумението за брака. В това дело посредничил и разумно направля-

вал между ромеи и българи протовестиарият Теофан. На осми индиктион отишъл патриарх Стефан заедно с протовестиария Теофан с Мария, дъщерята на император Христофор, и целият сенат в храма на пресвета Богородица при Извора. Той благословил Петър и Мария, поставил на главите им брачните венци, като кумували протовестиарият Теофан и Георги Сурсувул. Сложена била бляскава и пищна трапеза и всички сватбени обичаи били изящно изпълнени. След това протовестиарият Теофан се завърнал в столицата заедно с Мария, дъщерята на императора. На третия ден от сватбата император Роман устроил бляскаво угощение на скелето при Изворите, като го украсил с копринени тъкани. При самото скеле стоял императорският дромон, в който пришествувал Роман заедно с Българина Петър, със зетя си Константин и сина си Христофор. Българите доста настоявали най-напред да бъде приветствуван Христофор, а после Константин. Император Роман отстъпил на това тяхно настояване и станало така, както те искали. След като било извършено всичко, свързано със сватбата, Мария трябвало вече да замине заедно с мъжа си Петър за България. Нейните родители заедно с протовестиарият Теофан я изпратили до Евдомон. Когато трябвало да потегли, те прегърнали дъщеря си и пролели много сълзи, както впрочем подобава при раздяла с възлюбено чедо, целунали своя зет и като я предали в неговите ръце, завърнали се в дворците. Предадена в български ръце, Мария заминала за България едновременно радостна и скръбна – скърбяла, че се разделя от преобични родители, царски дворци и от общение със сродници, а се радвала, понеже се свързала с мъж цар и била провъзгласена господарка на българите. Тя прочее заминала, като отнасяла разновидни богатства и огромна покъщнина.

Срещу Петър Българина се вдигнал братът му Иван заедно с други боляри на Симеон. След като били заловени, Иван бил подложен на бой и затворен в тъмница, а другите били подложени на необикновени наказания. Петър известил това на император Роман и императорът изпратил монаха Йоан, който някога бил ректор, под предлог да извърши размяна на пленници, а в действителност да вземе Иван и да го отведе в Цариград. Това и станало. Той се качил на кораб заедно с Иван от Месемврия и пристигнал в столицата. Не след много, когато Иван захвърлил монашкото одеяние и поискал да се ожени, императорът му дал дом, множество имоти и жена, която произхождала от собственото му родно място – Арменикон – устроил бляскава сватба в дома на кесаря, при което кумували император Христофор и бившият ректор Йоан.

Обаче и монахът Михаил, брат на Петър, обзет от стремеж да завземе властта в България, повдигнал от своя страна бунт в една българска крепост. Към него се присъединили отцепилите се от Петър скити. След като Михаил починал, те нахлули в ромейските земи, преминали от Македония през Струма в Гърция и Никопол и там всичко опустошили.

Споменатата внучка на император Роман – Мария, съпруга на Петър Българина, често пристигала от България в столицата, за да посети баща си и дядо си. Когато пристигнала за сетен път заедно с три деца, баща ѝ Христофор бил вече починал. Тя получила от дядо си голямо богатство и с почести се завърнала.

Нужно е прочее да се каже нещо и за обществените грижи на императора (Роман II). Веднага той изпратил до всеки ромейски началник и императорски стратег до владетелите на България и на западните и източните народи свои приятелски послания. Всички изказали

благопожелания за щастието и приятелството с този самодържец и потвърдили приятелските договори.

ЛЪВ ГРАМАТИК

(ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 167–168)

На 27 май, петнадесети индикт, умрял Симеон, владетелят на България, като оставил за владетел сина си Петър, когото имал от втората си жена, сестрата на Георги Сурсувул, когото Симеон оставил и за настойник на своите синове. Прочее околните народи, като научили за смъртта на Симеон, замисляли да нападнат българите. А българският народ бил притесняван от голям глад и скакалци и се страхувал от нападение на ромеите. Прочее, след като направили съвещание, българите тръгнали на поход срещу ромеите и дошли в Македония. Но след това, като научили, че император Роман щял да излезе на поход срещу тях, Петър и Георги тайно изпратили един монах на име Калокир, по произход арменец, който носел златопечатно писмо. Съдържанието на това писмо било, че те не само приемат мира с ромеите, но искат да сключат и брачен договор. Прочее императорът приел много радостно този монах и веднага изпратил в Месемврия с дромон монаха Теодор Авука и императорският клирик Родий, за да преговарят за мир с българите. А те пристигнали и след като обсъдили взаимно това, което подобавало, отпътували по суша заедно със Стефан Българина. След тях пристигнал и Георги Сурсувул и като дошли в Цариград, сключили мир. А като видели Мария, дъщерята на император Христофор, много я харесали и писали на Петър да дойде незабавно. Когато пристигнал Българинът Петър, император Роман се качил на

триера и дошъл във Влахерните. Той видял Петър и го приветствувал. След като си казали един на друг това, което подобава, те написали мирния договор и брачното споразумение. А на 8 октомври патриарх Стефан отишъл в храма на пресвета Богородица при Пиге заедно с протовестиарият Теофан, Мария, дъщерята на император Христофор, и целия сенат и благословил Петър и Мария. След като било дадено великолепно и богато угощение и били изпълнени блестящо всички сватбени обичаи, протовестиарият Теофан влязъл в столицата заедно с Мария, дъщерята на императора. На третия ден от бракосъчетанието император Роман дал разкошно угощение на пристана при Пиги. А понеже българите немалко настоявали най-напред да бъде привествуван Христофор, а след това Константин, императорът отстъпил на настояването им и станало, както те искали. А след като всички тържества около сватбата завършили и Мария трябвало да поеме пътя за България, родителите и я изпратили до Евдомон. Те прегърнали дъщеря си, пролели много сълзи и, разбира се, страдали, загдето се лишават от милото си чедо. След като прегърнали и зетя си и я предали в ръцете му, те се върнали в двореца. А Мария, предадена в български ръце, се отправила за България.

Срещу Петър българина въстанал брат му Йоан заедно и с други Симеонови българи. Но те, като били заловени, Йоан бил бит и затворен в тъмница, а останалите – предадени на тежки наказания. Петър известил тези неща на император Роман, който изпратил монаха Йоан, бивш ректор, уж за да направи смяна с държаните пленници, а в същност, за да залови Йоан и да го отведе в Цариград. Така и станало. Той се качил на кораба в Месемврия заедно с Йоан и пристигнал в столицата. Не много след това Йоан хвърлил монаше-

ското расо и поискал да се ожени. Императорът му дал къща и твърде много имоти и жена от своята родина – Арменикакската земя. Направил му и блестяща сватба в дома на кесаря.

ПСЕВДО-СИМЕОН

(ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 182)

... И в същия час умрял Симеон в България, след като провъзгласил сина си Петър, роден от втората му жена. А Михаил, който бил роден от първата му жена, подстригал за монах... А околните племена – хърватите и другите – като се научили за смъртта на Симеон, решили да се вдигнат срещу българите. Понеже голям глад едновременно със скакалци морел България, те още повече се страхували от нахлуването на ромеите. Затова тръгнали на поход срещу Романия и опустошили Македония. Но като чули, че срещу тях излиза императорът, българите се замислили за мир и изпратили някой си монах на име Калокир, арменец по произход, който бил посрещнат много любезно от императора и обезпечил мира, като поискал да бъде дадена на Петър дъщерята на император Христофор Мария и писали на Петър да пристигне. И тъй магистър Никита, тъстът на император Роман, бил изпратен да го посрещне и да го доведе в града. Като стигнали във Влахерните, императорът излязъл насреща му и го прегърнал. След като се разговорили за необходимите работи, те подписали мирния договор и брачния съюз, поканвайки за свидетел протовестиарий Теофан. На осми октомври Петър и Мария били венчани от патриарх Стефан в храма на пресвета Богородица при Изворите. След като всички обреди били тържествено изпълнени, българите много

настоявали най-напред да бъде приветствуван Христофор, а след това Константин. Императорът се съгласил и на това. Няколко дена по-късно Петър заедно с жена си Мария отпътували за България.

Против Петър Българина замисли заговор брат му Йоан заедно с други велможи на Симеон. Но те били заловени и Йоан бил бит и хвърлен в затвор, а останалите били подложени на немалки наказания.

КОНСТАНТИН БАГРЕНОРОДНИ

(ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 198, 212)

Ромейският император би се сторил по-опасен за българите и може да ги принуди да стоят мирни, ако сключи мир с печенегите, понеже споменатите печенеги са съседи и на българите. Когато поискат – за своя собствена полза или за угода на ромейския император – те лесно могат да се отправят на поход срещу българите и да ги победят и разгромят с по-голямото си множество и сила. Затова и българите полагат непрестанни усилия и старания да живеят в мир и съгласие с печенегите, понеже от честите им нападения и опустошения от опит се научили, че е добре и полезно да са винаги в мир с тях.

... После влезли в Сърбия (войските на Симеон) и вдигнали целия народ от мало до голямо и го закарали в България. Някои пък избягали и отишли в Хърватия и страната запустяла. По онова време българите отишли на поход в Хърватия начело с Алогоботур и там всички били избити от хърватите. След седем години Чеслав с други четирима души избягал от българите и от Преслав отишъл в Сърбия. Б страната той намерил само петдесет мъже, които нямали ни жени, ни деца

и изкарвали прехраната си с лов. Като завладял с тях страната, той изпратил вест на ромейския император и поискал от него съдействие и помощ, като обещал да му служи и да се подчинява на неговите наредби като предишните князе. Оттогава ромейският император не престанал да го облагодетелствува, та сърбите, които Симеон бил прокудил и които живеели в Хърватия, в България и в останалите страни, като се научили за това, се събрали при него. И в столицата дошли някои бегълци от България. Императорът на ромеите ги снабдил с дрехи, обсипал ги с щедрости и ги изпратил при Чеслав.

ЛЪВ ДЯКОН

(ГИБИ, т. 5, 1964, стр. 246–251)

Докато императорът бил зает с това, при него дошли пратеници на мизите (българите) и му казали, че техният господар иска обичайния данък и затова ги е изпратил сега при него. Той пламнал от гняв противно на навика си (защото като човек с твърд характер не се поддавал лесно на гняв) и, ядосан извън всяка мярка, казал с по-висок от обикновения си глас: „Позорно е сега ромеите, ако те, които победиха с оръжие всички свои противници, трябва да плащат данък като роби на един беден и при това презрян скитски народ.“ След това се обърнал към своя родител Варда, който заседавал в това време заедно с него, понеже бил първъзгласен за кесар, и го запитал в недоумение: „Какво означава събирането на този данък, който мизите изискват от ромеите? Да не си ме родил роб, без сам да знаеш? И аз, светейшият ромейски император, да бъда подвластен на най-бедният и презрян народ, като му

плащам данък.“ След това заповядал да набият пратениците и им казал: „Върнете си и обадете на вашия господар, облечения в кожух кожогризец: „Всесилният и велик ромейски император ще дойде веднага в страната ти и ще ти плати целия данък; така ще се научиш ти, трижди роб по прадеди, да признаваш за господари ромейските владетели, а не да искаш данък от тях като от роби“. С тези думи той ги изпратил да се върнат в страната си, а после с добре подготвена войска тръгнал на поход срещу мизите и превзел още с първото нападение близките до ромейската граница крепости. Но като разгледал страната, император Никифор видял, че тя е обширна и стръмна страна, защото да се изразим поетически, в страната на мизите „Злини върху злини връхлитат”; там теснини и пропасти се редуват с гори и храсталаци, а след тях пък идат усои и мочурища; страната е извънредно богата с води, много гориста и оградена отвред с непроходими планини; разположена е край Хемус и Родопа и се напоява от големи реки. Император Никифор, като видял това, сметнал, че не трябва да води ромейската войска в безредие през тези опасни места, за да не би да я предаде на мизите да я изколят като добитък. Защото е известно, че ромеите често са се натъквали на непроходими места в Мизия и всички погивали. Затова той решил да не се излага на опасност в недостъпните и опасни места и заедно с войската си се върнал във Византион. След това удостоил с чин патриций и известния Калокир, буен и смел човек, и го изпратил при тавроскитите (русите), наричани в обикновения говор „Рос“. Той му дал около петнадесет кентенарии злато, за да го разпредели между тях и да ги склони да отидат в страната на мизите, за да я завладеят. Калокир побързал да отиде при тавроскитите.

Докато императорът се занимавал с тези работи в Сирия и във Византион, патриций Калокир, изпратен при тавроскитите по царска воля, пристигнал в Скития. Той се сприятелил с предводителя на таврите, подкупил го с подаръци, очаровал го с примамливи обещания (цялото скитско племе е извънредно користолюбиво, необикновено алчно и податливо на обещания за подаръци и подкупи) и го склонил да потегли с голяма войска срещу мизите. Калокир му предложил, като победи мизите, да завоюва страната им и да я притежава като свое собствено владение, но (Светослав) да му помогне срещу ромеите, за да завземе царския престол и да получи върховната власт в ромейската държава. При това обещал да му даде от царската хазна големи и неизброими съкровища.

Като чул тези думи, Светослав (така го наричали таврите) не бил в състояние да удържи порива си. Обзет от надежди за богатство, той мечтаел да завладее страната на мизите. При това като човек пламенен и смел, силен и решителен, той привлякъл цялата младеж на таврите за този поход. И тъй той събрал войска от шестдесет хиляди храбри войници, без наемници, и тръгнал срещу мизите заедно с патриций Калокир, с когото се сближили чрез приятелство като с роден брат. Щом преплувал Истър и вече се готвел да слезе на брега, мизите разбрали какво става, събрали войска от около тридесет хиляди души и се опълчили срещу него. Обаче таврите стремително се спуснали от лодките и с извадени напред щитове и с извадени мечове започнали от всички страни да избиват мизите. А мизите, като не могли да понесат дори и първия напор, се обърнали в бягство и безславно се затворили в Доростол (яка мизийска крепост). Казват, че в това време вождът на мизите Петър, боголюбив и досточ-

ним мъж, опечален от неочакваното бягство, получил епилептичен удар и като преживял още малко време след това, напуснал този свят. Но това нещо се случило в Мизия по-късно. Като узнал за нападението на таврите, ромейският император Никифор, който и без това бил грижлив, бдителен и буден през целия живот и не се отдавал въобще на никакви удоволствия... сега се заел с много работи: пехотната войска приготвял, отредите въоръжавал, кавалерията строявал в дълбочина, въвел тежковъоръжената конница. Той построил метателни машини и ги поставил на градските стени; завързал на кулата, наричана обикновено кентанарий, тежка желязна верига и като я прекарал през Босфора, подпряна на огромни греди, прикрепил я за кулата Кастелий на отвъдния бряг. Като човек опитен и съобразителен повече от всички, които познаваме, той сметнал, че ще бъде вредно за него, ако предприеме война срещу двата народа. И тъй той сметнал, че ще му бъде полезно, ако привлече на своя страна единия от тях. Той мислел, че именно по такъв начин ще надвие найлесно другия народ и ще го покори по-бързо.

След това, понеже отказал да преговаря с таврите (той знаел, че патриций Калокир, който вече веднъж се бил отклонил от правия път, отхвърлил неговата власт и имал голямо влияние пред Светослав, нямало лесно да се покори на неговата воля), решил да изпрати пратеничество по-скоро при своите единоверци мизите. И тъй той изпратил като пратеници при тях патриция Никифор, по трякор Еротик, и Филотей евхаитийския проедър. Той им припомнил за вярата, защото мизите изповядват безпогрешно християнското учение, и поискал девойки от царския род, за да ги ожени за синовете на император Роман, та чрез това родство да се укрепи неразривно разбирателство и приятелство между ро-

меи и мизи. Мизите с радост посрещнали пратениците, качили на коли девойки от царска кръв... изпратили ги при император Никифор и го умолявали настойчиво да ги защити колкото може по-скоро, като отклони и обезвреди надвисналата над вратовете им секира на таврите. Те добавили, че ако им помогне, той би одържал победа над таврите, а после над всички, против които би изпратил ромейска войска... Така мизите умолително протягали ръце, като молили императора да ги защити. Но докато той се приготвял за поход, получило се известие за превземането на Велика Антиохия.

ПРОДЪЛЖИТЕЛЯТ НА ГЕОРГИ МОНАХ

(ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 150–153)

На 27 май, петнадесети индикт, умрял предводителят на България Симеон, след като оставил за владетел сина си Петър, когото имал от втората си жена. Тя била сестра на Георги Сурсувул, когото Симеон оставил и за настойник на децата си. А Михаил, роден от първата му жена, той подстригал за монах. Братята на Петър, Иван и Бениамин, още се обличали в българска носия.

И тъй околните племена, именно хърватите и останалите, като научили за смъртта на Симеон, замисляли да тръгнат на поход срещу българите. Понеже глад със скакалци страшно измъчвал българите, то те се страхували и от нападението и на другите си съседи, но още повече се страхували от нахлуването на ромеите. Тогава, след като направили съвещание, те се отправили на поход срещу ромеите и пристигнали в Македония, за да внушат, както изглежда, страх на ромеите. След това, като разбрали, че императорът

възнамерява да тръгне на поход срещу тях, Петър и Георги изпратили тайно някой си монах на име Калокир, арменец по произход, със златопечатно писмо, което гласяло, че те желаят мир с ромеите и че са готови да се споразумеят за мира. И не само това, но ако искали, щели да сключат и брачен съюз.

Императорът, като приел най-радушно този монах, веднага изпратил с дромон в Месемврия монаха Теодосий Авук и Василий Родий да уговорят с българите условията на мира. След като стигнали там и уговорили надлежното, те тръгнали по суша със Стефан Българина. След тях отишъл и Георги Сурсувул. Щом стигнали в Цариград, сключили мир и поискали да направят договор с императора. Като видели дъщерята на император Христофор Мария, те много я харесали и писали на Петър веднага да дойде. А преди това дошли до споразумение относно сключения мир.

Магистър Никита, тъст на император Роман, бил изпратен да посрещне и да доведе Петър до столицата. Когато Българинът Петър пристигнал, император Роман се качил на една триера, пристигнал във Влахерните и като видял дошлия при него Петър, прегърнал го. След като уговорили помежду си надлежните работи, те подписали мирния договор и брачния съюз; свидетел бил протовестиарий Теофан, който постоянно уреждал отношенията между българите и ромеите.

На осми октомври патриарх Стефан заедно с протовестиарий Теофан, Мария, дъщерята на Христофор, и целия сенат отишли в храма на пресвета Богородица на Извора, благословили Петър и Мария и положили сватбените венци на главите им, при което кумували протовестиарий Теофан и Георги Сурсувул. След като бил даден великолепен и изобилен обяд и след като били блестящо изпълнени всички сватбени обичаи,

протовестиарий Теофан заедно с дъщерята на император Христофор Мария се върнали в града.

На третия ден на сватбата император Роман дал тържествено угощение на скелята на императорския дромон при Изворите, като я украсил с копринени постилки. Там пирували император Роман заедно със зет му Константин, сина му Христофор и Българина Петър. Понеже българите извънредно много настоявали найнапред да бъде приветствуван Христофор, а след това Константин, император Роман отстъпил на тяхното настояване и станало така, което те желаели.

След като всички сватбени обичаи били изпълнени и Мария била вече на път да тръгне за България с мъжа си Петър, нейните родители я придружили до Евдомон заедно с протовестиарий Теофан. След като обядвали там с Петър, когато дошло време за тръгване, те прегърнали дъщеря си и пролели много сълзи, което е редно при раздяла с мило чедо. Прегърнали и зет си и като предали Мария в ръцете му, върнали се в двореца. Мария, предадена в български ръце, тръгнала за България, едновременно радостна и печална: опечалена, защото се лишавала от любимите си родители, от царския дворец и от общуването със своите сродници, но и радостна, защото се оженила за цар и била провъзгласена за българска царица. Впрочем тя заминала, като взела със себе си и великолепни и разнообразни скъпоценности и неизброим чеиз.

Против Петър Българина било направено покушение от брат му Иван и други велможи на Симеон. След като били заловени, Иван бил бичуван и затворен в тъмница, а другите били подхвърлени на немалки наказания. Когато Петър съобщил това на император Роман, императорът изпратил монаха Йоан,

който бил станал ректор, под предлог да направи размяна на заловените пленници, а в същност да вземе със себе си Ивана и да го доведе в Цариград (което и станало). Той се качил заедно с Иван на един кораб в Месемврия и пристигнал в столицата. Немного време след това Иван захвърлил монашеското расо и поискал да се ожени. Тогава императорът му дал къща, много имоти и жена, която произхождала от собственото отечество на императора, Арменяк. Той направил великолепна сватба в къщата на кесаря, при което кумували император Христофор и монахът Йоан, който бил ректор.

Споменатата внучка на император Роман, Мария, жена на Петър Българина, често идвала в столицата, за да види баща си и дядо си. Последния път дошла с трите си деца, когато баща ѝ Христофор бил вече починал. И тъй, след като получила от дядо си голямо и значително богатство, тя си заминала с почести.

СКИЛИЦА-КЕДРИН

(ГИБИ, т. 6, 1965, стр. 255–259)

След неговата смърт (на Симеон) властта над българите приел Петър, роден от втората му жена, сестра на Георги Сурсувул, когото Симеон бил поставил и за настойник на децата си. Защото още приживе той бил подстригал за монах родения от първата му жена син Михаил. Турки, сърби, хървати и другите народи, като научили за смъртта на Симеон, решили да се отправят на поход срещу българите. А българският народ бил сполетян от голям глад и скакалци, което силно измъчвало масите и унищожило храните. И тъй българите се страхували и от нахлуването на

другите народи, а още повече се уплашили от нападението на ромеите. Като се посъветвал със своите хора, Петър решил да предприеме поход срещу ромеите, за да ги сплаши. И тъй българите стигнали в Македония. След това, като узнали, че императорът е тръгнал срещу тях, князът на България Петър и настойникът на Симеоновите деца Георги тайно изпратили един монах с писмо, че искат да сключат мир с ромеите, а ако желаят – и брачен договор. Императорът приел дошлия пратеник много радушно и веднага пратил с дромон някой си монах Теодосий и императорския клирик Константин Родий, за да преговарят в Месемврия с българите относно мира. Те пристигнали и след като говорили за всичко необходимо, завърнали се по суша заедно с някой си Стефан, именит човек в България. След тях пристигнал и настойникът Георги Сурсувул с някои други знатни лица. Те се представили на императора, видели и Мария, дъщерята на император Христофор, и много я харесали, понеже се отличавала с красотата си. Те писали на Петър да дойде бързо, след като предварително се споразумели относно мира. Изпратен бил и магистър Никита, сват на император Роман, да посрещне и доведе Петър до столицата. Когато този стигнал Влахерните, императорът отишъл да го посрещне с триера, прегърнал го и му оказал достойна почит. След като си казали един на друг това, което подобавало, те сключили мирния и брачния договор, като протовестиарий Теофан посредничил във всичко. А на 8 октомври патриарх Стефан излязъл с протовестиария Теофан и целия сенат и благословил Петър и Мария в храма на пресвета Богородица при Извора; свидетели били протовестиарият и Сурсувул. След сватбата, която била блестяща и разкошна, протовестиарият се

върнал в столицата с дъщерята на императора. А на третия ден след бракосъчетанието императорът дал угощение на скелята при Извора. Императорският дромон стоял до самата скеля, докато императорът обядвал с Петър. На угощението присъствували император Константин и Христофор. От страна на българите пък било проявено немалко недоволство: те настоявали на първо място да бъде приветствуван Христофор, а после Константин. Император Роман отстъпил на настояването им и заповядал да стане така. Когато се завършило всичко обичайно при такива случаи, Мария с мъжа си тръгнала за България. Тя била изпратена до Евдомон от родителите си и от протовестиария. Така завършили събитията в столицата.

Срещу княза на българите Петър се противопоставил брат му Иван заедно с други български велможи. Но Иван бил заловен, бичуван и хвърлен в тъмница, а всички останали били подложени на най-тежки наказания. Петър съобщил за случилото се и на император Роман. Като научил това, този пратил монаха Йоан, бивш ректор, уж за да размени пленниците, а в действителност, за да намери Иван по какъвто и да е начин и да го доведе в Цариград. Така и станало. Ректорът успял да отвлече Иван, качил се на кораб в Месемврия и заедно с него пристигнал в столицата. И не след дълго Иван хвърлил монашеското одеяние, поискал да има жена и се оженил, и освен това получил дом и твърде много имоти. Също и Михаил, другият Петров брат, мечтаел да завземе властта в България. Той завладял една силна крепост, започнал да смущава българските работи и мнозина българи се присъединили към него. Но той умрял наскоро и привържениците, понеже се страхували от гнева на

Петър, навлезли в ромейските земи през Македония, Стримон и Елада. Като опустошили всичко по пътя си, завладели Никопол и се установили в него. По-късно, победени в различни сражения, те се покорили на ромеите.

Петър, царят на българите, възобновил мира веднага след смъртта на жена си и сключил договор с императорите (Василий II и Константин VIII), като дал за заложници и собствените си синове Борис и Роман. Не след дълго той починал...

В четвъртата година от царуването си през месец юни, 10-ти индикт (Никифор) отишъл да навести тракийските градове и като стигнал до тъй наречения Голям окоп, писал на Петър, владетеля на България, да не допуща турките (маджарите) да преминават Истър и да опустошават ромейските земи. Но понеже Петър не го послушал, а отказвал под различни предлози, Никифор изпратил сина на херсонския управител – Калокир, като го почел с титла патриций, при руския княз Светослав, за да го убеди с обещания за дарове и немалки почести да предприеме поход срещу българите. Прочее русите се съгласили и нахлули в България през месец август, 11-ти индикт, в петата година от царуването на Никифор. Те разорили много български градове и земи и като събрали грамадна плячка, върнали се в страната си.

ЙОАН ЗОНАРА

(ГИБИ, т. 7, 1968, стр. 178–179)

Щом Симеон напуснал тоя свят, властта над българите преминала върху Петър, роден от втората му жена. Той, понеже българският народ бил измъчван

от глад и понеже се страхувал да не би околните народи да потеглят срещу него, а преди всичко ромеите, изпратил хора при императора, за да сключи мир, а ако той би пожелал, и брачен съюз с него. Понеже и двете предложения се понравили на императора, пристигнал и самият Петър. Бил сключен договор за мир и се свързал брачен съюз между него и внучката на императора, дъщерята на най-стария му син Христофор.

А император Роман, като не се задоволявал с това, дето поставил по-ниско от себе си император Константин, търсил повод да постави пред него и Христофор. Той подучил събраните българи, които били там по време на сватбата, да се покажат недоволни и да поискат да бъде приветствуван Христофор преди Константин, като представил, че уж поради това недоволство е отстъпил на молбата им...

И тъй предводителят на българите Петър, след като умряла неговата жена, подновил договора с ромеите и дал синовете си Борис и Роман за заложници.

Когато турките – сиреч угрите (маджарите) – опустошавали тракийските области, император Никифор писал на българския цар да не ги пуска да преминават Дунава и да опустошават ромейската държава. А той не послушал, като казал: „Когато те воюваха срещу нас, при все че бе повикан от нас, ти не пожела да ни дойдеш на помощ. И сега, когато по принуждение ние сключихме съюз с тях, ти ни караш да нарушим договора, да вдигнем оръжие срещу тях и да започнем безпричинна война." Прочее, след като получил отказ от тях, Никифор изпратил пратеници при княза на Русия Светослав, като го подтиквал срещу българите. Затова той изпратил в Рус Калокир, сина на херсонския протевон. И тъй руска войска потеглила на

поход срещу българите и опустошила голяма част от страната им и откарала оттам безбройна плячка.

ЛИУТПРАНД

(ЛИБИ, т. 2, 1960, стр. 319, 323–324, 326–327)

И тъй, след няколко години, когато на изток и на юг никой не бил в състояние да се противопостави на унгарците – заставени били да им плащат данък дори българите и гърците…

По същото време Симеон Български започнал усилено да опустошава земите им. Но Роман укротил обхваналата го ярост и го привързал към себе си чрез приятелски договор, като дал дъщерята на своя син Христофор за съпруга на Симеоновия Петър, който и досега е жив. Затова и девицата променила името си и била наречена Ирина, сиреч „мир", тъй като благодарение на нея между българите и гърците е бил установен здрав мир.

Той заповяда на мене, въпреки, че бях доста изморен от празничните церемонии, а също и на българските пратеници, които бяха пристигнали предния ден, да се срещнем с него в църквата „Св. Апостоли". И когато след многословните песнопения и отслужване на литургията бяхме поканени на трапезата, той, очевидно за да ви унижи, мои августейши господари, постави пред мене на отсамната ѝ страна, която беше тясна и дълга, българския пратеник, който беше остриган по унгарски обичай, беше препасан с медна верижка и правеше впечатление на оглашен. Заради вас бях пренебрегнат, заради вас бях презрян, отхвърлен… Но, аз господари мои, напуснах трапезата, като виждах, че обидата е не срещу мене, а срещу вас. И когато възму-

тен поисках да си отида, братът на императора – куропалатът Лъв – и първият секретар Симеон се спуснаха след мен и джавкаха: „Когато българският цар Петър се женеше за дъщерята на Христофор, бе сключена клетвена „симфона", сиреч писмено съглашение – у нас българските пратеници да се тачат, уважават и предпочитат пред апостолите, т.е. пратениците на всички народи. Българският пратеник, ако и да е остриган, немит и препасан с медна верига, както ти казваш, пък и наистина е тъй, все пак той е патриций и ние мислим и смятаме за несправедливо да се предпочита пред него един епископ, и то франкски..."

ПОВЕСТ ЗА ИЗМИНАЛИТЕ ГОДИНИ
(Повесть временных лет)
(Повесть временных лет, перевод Д. С. Лихачева и В. А. Романова. М. - Л., 1950, стр. 47.)

В година 6475 (967) Светослав се отправи против българите при Дунава. И започнали да се сражават двете страни. Светослав надвил българите, превзел 80 техни крепости на Дунава и започнал да управлява там, в Преславец, като вземал данък от гърците.

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение 5

Първоначалните действия на цар Петър I
и договорът от 927 година.....7

Мирният период в българо-византийските
отношения при цар Петър I.....27

Разваляне на отношенията между България
и Византия и походът на киевския княз
Светослав в България 48

Заключение 61

Извори 67

Използвана литература.....68

Използвани съкращения 76

Извори за българо-византийските отношения
през управлението на цар Петър I 77

Обр. 1 Предполагаеми граници на България
при управлението на цар Петър I.....99

Обр. 2 Бронзова матрица за печати на цар Петър I 100

Станимир Звездов

ВЪЛГАРО-ВИЗАНТИЙСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ ПРИ ЦАР ПЕТЪР I

Българска
Първо издание

Редактор Пламен Анакиев
Предпечат Виктор Гуцев

Формат 16/60x84

ИК *Огледало*

ISBN 978-619-7261-14-1

Станимир Звездов е роден през 1985 г. в Пловдив. През 2010 г. завършва със степен бакалавър специалността история в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски". През 2015 г. в същия университет защитава степента магистър по специалността „История и цивилизации в Стария и Новия свят". Публикувал е няколко историко-научни статии в специализирани издания. Участвал е в множество археологически разкопки, провеждани в района на Пловдив. Основен научен интерес проявява към историята на евроазийските номади и историята на Първото българско царство.

Въз основа на стигналия до наши дни изворов материал и на богата научна библиография младият историк в настоящата студия разглежда най-важните събития в продължилото повече от четири десетилетия управление на българския цар Петър I, като сред основните външнополитически фактори, влияли върху българското общество тогава – нашествието на киевския княз Светослав, унгарските набези и примирия, диалогът с печенежките общности, настанили се по североизточните граници на България – основен акцент поставя върху българо-византийските отношения, играли главна роля в българската политика през онази епоха.

9 786197 261141

Цена 10 лв.